

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 15^{ΗΣ} ΜΑΡΤΙΟΥ 1983

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΜΕΝΕΛΑΟΥ ΠΑΛΛΑΝΤΙΟΥ

ΑΝΤΙΤΟΡΠΙΛΙΚΟΝ «ΑΔΡΙΑΣ»

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥΜΠΑ

Κύριε Πρόεδρε, Κύριοι Ἀκαδημαϊκοί, ἄνδρες τοῦ «Ἀδρία», Κυρίες καὶ Κύριοι,

Ἡ σημερινὴ ὁμιλία μου ἀναφέρεται εἰς μίαν σελίδα τῆς δράσεως τοῦ ἀντιτορπιλικοῦ «ΑΔΡΙΑΣ» κατὰ τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον.

Εἶχα τὴν τιμὴν καὶ τὴν τύχην νὰ εἶμαι ὁ Κυβερνήτης τοῦ ἐξόχου αὐτοῦ πλοίου καὶ τὸ γεγονός αὐτό, ὁμολογῶ ὅτι μοῦ δημιουργεῖ ἓνα πρόβλημα.

Πάντοτε ἀπέφευγα νὰ ὁμιλήσω διὰ τὴν δραῖσιν τῶν δύο πλοίων πὸν εἶχα κυβερνήσει διαδοχικῶς κατὰ τὸν πόλεμον, τῶν ἀντιτορπιλικῶν («Αετός») καὶ («Ἀδρία»).

Καὶ τοῦτο, διότι, ὅσον προσεκτικὸς καὶ ἐὰν εἶναι ὁ Κυβερνήτης, ὡς ὁμιλητῆς, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποφύγῃ τὸν κίνδυνον νὰ ἀναφερθῇ καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Διότι εἰς ἓνα πλοῖον, ἰδίως κατὰ τὸν πόλεμον, ὅλα ξεκινοῦν ἀπὸ τὸν Κυβερνήτην καὶ ὅλα καταλήγουν εἰς τὸν Κυβερνήτην.

Συνέβη πρὸ ὀλίγου χρόνου νὰ ζητήσουν νὰ μὲ συναντήσουν τρεῖς ἐκ τῶν συμπολεμιστῶν μου οἱ ὅποιοι μοῦ ἐξέθεσαν ἓνα παράπονον τοῦ πληρώματος τοῦ («Ἀδρία»), πὸν θὰ μεταφέρω σήμερον ἀκριβῶς ὅπως μοῦ διευπλώθη.

Ἴδον αὐτό: Κύριε Κυβερνήτα, μοῦ εἶπαν, εἴμεθα πικραμένοι μαζί σας. Καὶ τοῦτο, διότι, ὅταν ὁμιλεῖτε εἴτε εἰς τὴν Ἀκαδημίαν εἴτε ἄλλοῦ καὶ ἀναφέρεσθε εἰς τὴν δραῖσιν τῶν πλοίων τοῦ στόλου κατὰ τὸν πόλεμον, περιγράφετε ἐκτενῶς, ζωντανὰ καὶ ἀκριβέστατα κάθε κίνησίν των. Ἀπεφύγατε ὅμως πάντοτε

νά ὀμιλήσετε διὰ τὸν «Ἀδρία». Ἐννοῶ ὅτι «Ἀδρίας» εἶχε ἐντονωτάτην δρᾶσιν. Εἶχε νεκρούς, εἶχε τραυματίας, εἶχεν ἀναπήρους.

Γνωρίζομεν ὅτι δὲν θέλετε νὰ ὀμιλήσετε διὰ τὸ καράβι μας, διὰ νὰ μὴν ὀμιλήσετε διὰ τὸν ἑαυτὸν σας. Ἐννοῶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἄδικον. Διότι, ἐὰν δὲν ὀμιλήσετε ἐσεῖς, θὰ λησμονηθῇ μὴ λαμπρὰ δρᾶσις, θὰ ἀδικηθοῦν οἱ νεκροὶ μας, οἱ τραυματῖαι μας, θὰ ἀδικηθοῦμε ὅλοι ἐμεῖς πὸ ἐπὶ τόσα χρόνια ἀλωνίζαμε συνεχῶς καὶ ἀδιακόπως μὲ καθημερινούς κινδύνους τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ τὴν Μεσόγειον.

Κύριε Κυβερνήτα, ἰδιαιτέρως σήμερον πὸν ὑπάρχει τάσις διαστρεβλώσεως τῆς ἱστορίας μας, δὲν ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ ἀφήσετε εἰς τὴν ἀφάνειαν τόσας θυσίας καὶ τόσους ἀγῶνας, καὶ διὰ τοῦτο σᾶς ζητοῦμε ἐκ μέρους ὄλων νὰ ὀμιλήσετε πλέον.

Κύριε Πρόεδρε. Ὁμολογῶ ὅτι οἱ λόγοι των μὲ συνεκλόνησαν καὶ κυρίως διότι εἶχαν δίκην.

Ἐυρίσκομαι λοιπὸν ἐπὶ τοῦ βήματος τῆς Ἀκαδημίας σήμερον διὰ νὰ ἐκτελέσω τὴν τιμίαν καὶ δικαίαν ἐντολήν τοῦ πληρώματός μου.

Δὲν σᾶς ἀποκρύπτω ὅτι εἶμαι συγκεκνημένος καὶ διὰ τὸ θέμα πὸν θὰ ἀναπτύξω, ἀλλὰ καὶ διότι βλέπω τώρα εἰς τὴν αἴθουσαν ὄλους τοὺς ἐπιζῶντας τοῦ «Ἀδρία». Εἰς αὐτοὺς ἀφιερῶ τὴν ὀμιλίαν μου.

Θὰ διατρέξω τὸν κίνδυνον νὰ ἐκφρασθῶ κατὰ τὴν ἀφήγησιν μερικῆς φορῆς εἰς τὸ πρῶτον πρόσωπον. Ἐλπίζω ὅμως ὅτι θὰ ἀντιληφθῆτε ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ἄλλως.

Κατ' ἀρχὰς θὰ ἀναφερθῶ εἰς μίαν συνοπτικὴν καὶ συνομωτάτην ἀνασκόπησιν τῆς δρᾶσεως τοῦ «Ἀδρία» μέχρι τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς Δωδεκανήσου.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1941 οἱ Ἄγγλοι, οἱ ὅποιοι εἶχαν ἐκτιμήσει ἐν τῇ πράξει τὰς πολεμικὰς ἰκανότητας καὶ ἀρετὰς τῶν Ἑλλήνων, ἀπεφάσισαν νὰ παραδώσουν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ναυτικὸν δύο καινοεργῆ ἀντιτορπιλικὰ ἐνὸς νέου τύπου, πὸν ἐναυπηγοῦντο τότε διὰ τὸ Ἀγγλικὸν Ναυτικόν.

Τὰ δύο αὐτὰ πλοῖα ὠνομάσθησαν «Πίνδος» καὶ «Ἀδρίας», ἐποποθετήθησαν δὲ εἰς αὐτὰ ὡς Κυβερνήται τῆς μὲν «Πίνδος» ὁ ἀείμνηστος ναύαρχος Κύρης, τοῦ δὲ «Ἀδρία» ὁ ἔχων τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ὀμιλῇ.

Ἡ τοποθέτησις αὐτῆ μὲ εὔρεν μὲ τὸν «Ἀετὸν» πὸν ἐκυβερνοῦσα τότε, εἰς τὴν Καλκούταν τῶν Ἰνδιῶν. Τὴν 31ην Ἰανουαρίου 1942 παρέδωσα τὴν κυβέρνησιν τοῦ «Ἀετοῦ» καὶ μαζί μὲ μερικοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ ἓνα μέρος τῶν ναυτῶν ἀνεχωρήσαμεν μὲ τὸ ὑπερωκεάνειον «Στραθηϊβερ» μέσω τοῦ γύρου τῆς Ἀφρικῆς διὰ τὸ Γκλάσκου τῆς Σκωτίας.

Τὸ νέον μας πλοῖον ἦτο τύπου "Hunt", εἶχε πρὸ μικροῦ καθελκυσθῆ καὶ εὐρίσκετο πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἐξοπλισμοῦ του εἰς τὰ ναυπηγεῖα "Swan and Hunters" εἰς τὸ Newcastle on Tyne.

Ἐπὶ τρίμηνον περίπου ἐξεπαιδευθημεν ὅλοι, ἀπὸ τὸν Κυβερνήτην μέχρι καὶ τοῦ ἀπλοῦ ναύτου, εἰς τὸν χειρισμὸν τῶν νεωτέρων ὄπλων ἐν ὄρμῳ καὶ ἐν πλῶ, ὡς καὶ εἰς τὰς ἀντιστοίχους ναυτικὰς σχολὰς.

Τὴν 20ὴν Ἰουλίου 1942 ἔγινεν ἡ ἐπίσημος παραλαβὴ τοῦ πλοίου καὶ εἰς μίαν σεμνὴν καὶ συγκινητικὴν τελετὴν ὑψώθη ἡ Ἑλληνικὴ σημαία ἐπὶ τοῦ («Ἀδρία»).

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπεπλεύσαμεν διὰ τὴν περίφημον πολεμικὴν βάσιν τῆς Ἀγγλίας, τὸ Σκάπα Φλόου εἰς τὰς νήσους Ὁρκνεῦ, εἰς τὸ βορειότερον ἄκρον τῶν Βρετανικῶν νήσων, ὅπου ἔγινεν ἡ πολεμικὴ ἐκπαίδευσις τοῦ πλοίου.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐκπαίδευσέως ὁ («Ἀδρία») ἄρχισεν ἀμέσως νὰ συμμετέχῃ εἰς ἐπιχειρήσεις, καὶ γρήγορα μὲ τὴν καθημερινὴν πλέον πείραν πὸν ἀπέκτα, ἔγινεν ἓνα πολὺ ἀξιόμαχον πολεμικὸν πλοῖον.

Ἡ πρώτη καὶ κυριωτέρα ἀποστολὴ του ἦτο ἡ συνοδεία μεγάλων καὶ σημαντικῶν νηοπομπῶν πὸν μετέφεραν στρατεύματα, ἀεροπλάνα, τάνκς, κ.λπ.

Μὲ οἰονδίποτε καιρὸν αἱ νηοπομπαὶ ἔπρεπε νὰ ταξιδεύσουν. Τὰ 10 μωφορ ἦσαν συνήθης κατάστασις εἰς τὸν Βόρειον Ἀτλαντικὸν κατὰ τὸν χειμῶνα.

Ἡ πρώτη μας δρᾶσις ἐσημειώθη τὰς ἀρχὰς τοῦ 1943, ὅταν, ἐνῶ ἐσνονδεύαμεν μίαν πολὺ μεγάλην νηοπομπὴν μὲ στρατόν, ἐπεσημάναμεν κατὰ τὰ μεσάνυχτα ἐχθρικὸν ὑποβρύχιον, κατὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἐπετέθημεν ἀμέσως.

Τὸ κατεδιώξαμεν μὲ ἀλλεπαλλήλους ἐπιθέσεις διὰ βομβῶν βυθοῦ ἐπὶ μιάμισῃ ὥραν. Τὸ Βρετανικὸν Ναυαρχεῖον εἰς τὸ ὁποῖον ἐστάλη ἡ ἀνάλυσις τῆς ἐπιθέσεώς μας, τὸ κατέταξεν εἰς τὸν μηριαῖον πίνακα τῶν ἐχθρικῶν ἀπωλειῶν ὡς πιθανὸς βυθισθέν. Ἡ γνώμη μου ὅμως ἦτο ὅτι τὸ Υ|Β αὐτὸ μᾶς εἶχε διαφύγει.

Βραδύτερον, κατὰ τὴν 13ην Φεβρουαρίου 1943, ἐνῶ ἐσνονδεύαμεν μίαν μικρὰν νηοπομπὴν εἰς τὸν Νότιον Ἀτλαντικὸν ἀπὸ τὸ Τακοράντι μέχρι τὸ Φρη Τάουν τῆς Σιέρα-Λεόνε, ἐπεσημάναμεν ἑνωρὶς τὸ ἀπόγευμα ἐχθρικὸν ὑποβρύχιον.

Ἄρχισε ἀμέσως μιὰ ἐπίμονος καὶ πολύωρος καταδίωξις καὶ μετὰ ἀλλεπαλλήλους ἐπιθέσεις διὰ βομβῶν βυθοῦ εἶδαμε τέλος νὰ ἀπλώνεται εἰς τὸν ὠκεανὸν μία μεγάλη κηλὶς πετρελαίου, σημεῖον ὅτι εἶχε κτυπηθῆ τὸ Υ|Β, ἐνῶ ἀμέσως μετ' ὀλίγον ἄρχισε νὰ ἀναφαίνεται ἡ πρῶρα τοῦ ὑποβρυχίου, πὸν ἴσως προσεπάθει νὰ ἀναδυσθῆ διὰ νὰ διασώσῃ τὸ πλήρωμά του.

Ἐπετέθημεν ὀλοταχῶς διὰ τὸ ἐμβολίσωμεν καὶ τοῦ δώσωμεν τὸ τελευταῖον κτύπημα. Ἀλλὰ τὸ ἐχθρικὸν Υ|Β ἄρχισε νὰ βυθίζεται καὶ ἐχάθη ταχέως, ἐνῶ εἰς τὸν ὠκεανὸν ἐξηπλοῦτο πάλιν μία νέα καὶ μεγαλυτέρα κηλὶς πετρελαίου.

Ἐκ τῶν ὑστέρων καὶ βάσει τῶν στοιχείων τοῦ Ἀγγλικοῦ καὶ Ἀμερικανικοῦ Ναυαρχείου ἀλλὰ καὶ τοῦ Γερμανικοῦ τοιούτου, ἐθεωρήθη ὅτι τὸ βυθισθὲν ὑποβρύχιον ἦτο τὸ Γερμανικὸν U 623, πὸν εἶχε χαθῆ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας.

Ἐνῶ εἴμεθα εἰς τὸ Φορὴ Τάουν, διετάχθημεν νὰ συμμετάσχωμεν εἰς μίαν μεγάλην ἔρευναν διὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Ἰσπανικοῦ φορητοῦ («Μόντε Ναράνκο»), πὸν μετέφερε ἀπὸ τὴν Ἀργεντινὴν λαθροεμπόριον πολέμου, πλατίναν.

Ἀπὸ τὰ 10 καταδρομικὰ καὶ ἀντιτορπιλικὰ πὸν τὸ κατεδίωκαν εἰς τὸν ἀχανῆ ὠκεανόν, εἶχαμεν τὴν καλὴν τύχην νὰ τὸ συλλάβωμεν ἡμεῖς, πρᾶγμα πὸν μᾶς ἀπέφερεν ἓνα καλὸν συγχαρητήριον σῆμα.

Ἐθθὺς ἀμέσως ἀνελάβαμεν, ὡς διοικητὴς αὐτὴν τὴν φορὰν, νὰ συνοδεύσωμεν τὸ μεγάλο Ἀγγλικὸν Θωρηκτὸν («Μαλαία») μέχρι τὸ Γιβραλτάρ.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συνοδείας αὐτῆς ἐλήφθη τὸ σῆμα τοῦ Βρετανικοῦ Ναυαρχείου, πὸν ἀνήγγειλε τὴν βύθισιν τοῦ ὑποβρυχίου κατὰ τοῦ ὁποίου εἶχαμε ἐπιτεθῆ. Ὅλα τὰ πλοῖα μᾶς ἔστειλαν τὰ συγχαρητήριά των, πὸν μόλις ἐπρόφθαναν νὰ παίρουν οἱ σηματοροὶ μας.

Ἀμέσως, σύμφωνα μὲ τὰ συμμαχικὰ ἔθιμα τοῦ πολέμου, ὁ καλλιτέχνης τοῦ («Ἀδρία»), ὁ σχεδιαστὴς Σαββάκης, ἐζωγράφησεν εἰς κάθε πλευρὰν τῆς καπνοδόχου μας ἓνα κύκλον καὶ μέσα μίαν Γερμανικὴν σβάστικαν, πὸν ἐσήμαιεν ὅτι ἐβυθίσαμεν Υ|Β.

Ἐθθὺς ἀμέσως ἐνετάχθημεν εἰς τὴν ἰσχυρὰν ναυτικὴν δύναμιν κρούσεως πὸν ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὰ κολοσσαῖα Ἀγγλικά Θωρηκτὰ («Νέλσον») καὶ («Rodney»), μὲ τὴν ὁποίαν ὑπὸ δυσμενεστάτας καιρικὰς συνθήκας ἐξετελέσαμεν πλείστας ὄσας ἀποστολάς.

Κατόπιν ἐλήφθη ἡ διαταγὴ νὰ ἀποπλεύσωμεν διὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Θὰ διεσχίζαμεν διὰ πρώτην φορὰν διὰ τὰ συμμαχικὰ πλοῖα τὴν Μεσόγειον, ἀπὸ τῆς μῆς ἄκρας εἰς τὴν ἄλλην. Ἔως τότε, ὅλα τὰ πλέοντα πρὸς Ἀλεξάνδρειαν πλοῖα ἠκολούθουν τὸν γῦρον τῆς Ἀφρικῆς. Ἐμεῖς κατόπιν ἐγγράφων καὶ προσωπικῶν προσπαθειῶν τοῦ Κυβερνήτου καὶ μὲ τὴν μεγάλην συμπαραστάσιν τοῦ φίλου του ἀειμνήστου Λόρδου Μοντμπάντεν, ἐπετύχαμεν νὰ διαταχθῶμεν νὰ πλεύσωμεν μέσῳ τῆς Μεσογείου. Ἐφύγαμεν ἀπὸ τὴν Μπὸν μὲ ἐπιβάτην τὸν ἀείμνηστον Ναύαρχον Ἀλεξανδρῆν καὶ μαζὶ μὲ τὸ Ἀγγλικὸν («Ἀσάντι») ἐπεράσαμεν μὲ πλήρη ἄνεσιν τὸ στενὸν καὶ ἐφθάσαμεν εἰς Μάλταν, ὅπου ἔσπευσαν νὰ μᾶς συγχαροῦν καὶ ἡμᾶς

ὡς καὶ τὸ ἄλλο ἐλληνικὸν ἀντιτορπιλικόν, τὸν «Μιαούλην», μὲ κυβερνήτην τὸν μακαρίτην Ἰατροῖδην.

Οἱ Γερμανοί, μὴ φανταζόμενοι ὅτι θὰ ἐτολμούσαμεν νὰ περάσωμεν τὸ στενόν, εἶχαν ἀναμμένους καὶ τοὺς φάρους των.

Ἐν συνεχείᾳ ἐφθάσαμεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου ἐνετάχθημεν εἰς τὸν 22ον στολίσκον ἀντιτορπιλικῶν μὲ Διοικητὴν τὸν *Commander Wright*, ἐπιβαίοντα τοῦ ἀντιτορπιλικοῦ («Χαίργουορθ»), ὁμοίου τύπου μὲ τὸν («Ἀδρία»). Μὲ τὸ («Χαίργουορθ») καὶ τὸν Ράϊτ θὰ εἴμεθα πάντοτε δίπλα δίπλα σὲ ὅλα τὰ ταξίδια μας.

Ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐκινούμεθα ἀδιακόπως καλύπτοντες μεγάλας καὶ σημαντικὰς συνοδείας κυρίως πρὸς Μάλταν ὑπὸ λίαν δυσχερεῖς καὶ ἐπικινδύνους συνθήκας. Συχνὰ ἐσνοδεύαμεν νηοπομπὰς μὲ 100 ἕως 120 πλοῖα.

Ὁ κυριώτερος ἀντίπαλός μας ἦσαν τότε τὰ τορπιλλοπλάνα, τὰ ὁποῖα, ἐπωφελοῦμενα τῶν δυσμενῶν ἀτμοσφαιρικῶν συνθηκῶν τοῦ λυκανγοῦς ἀλλὰ κυρίως τοῦ λυκόφωτος, μᾶς ἐπροξένουν πολλὰς ἀπωλείας.

Ἐνα ἀπόγευμα τὰ τορπιλλοπλάνα ἐβύθισαν δύο πλοῖα τῆς νηοπομπῆς μας πλήρη στρατοῦ.

Αἱ ἀπώλειαι ὑπῆρξαν μεγάλαι. Ὁ («Ἀδρία») διέσωσε 116 ναυαγούς, Ἄγγλους, Σκώτους, Ἰρλανδοὺς, Ἀἰστραλοὺς καὶ ἰθαγενεῖς τῶν Μπαχάμας. Τὸ πλήρωμα περιέθαλψε μὲ θερμοτάτα αἰσθήματα ὅλους αὐτούς, ἀνεξαρτήτως θρησκείας ἢ φυλῆς. Δύο ἐκ τῶν τραυματιῶν ὑπέκνυψαν καὶ συμφώνως πρὸς τὰ ναυτικὰ ἔθιμα ἐρρίφθησαν μὲ τὴν κεκανονισμένην τελετὴν εἰς τὴν θάλασσαν. Δι' ἓνα ἐξ αὐτῶν καθήκοντα ἱερέως ἐτέλεσεν ὁ Κυβερνήτης.

Εἶχαμε κατὰ τὰ συνεχῆ ταξίδια μας πάντα καὶ κάτι τὸ ἀπρόοπτον ποὺ θὰ συνέβαινε καὶ πού, πάντοτε θὰ τὸ ἐκάλυπτε ἄριστα ὁ πάντοτε ἔτοιμος («Ἀδρία»), μὲ συνέπειαν νὰ δεχώμεθα πολλὰ συγχαρητήρια σήματα εἴτε τοῦ Διοικητοῦ, εἴτε τοῦ Ναυάρχου.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, καὶ διὰ νὰ δειχθῆ ἡ πολεμικὴ ἀπόδοσις τοῦ («Ἀδρία»), θὰ πρέπει νὰ σᾶς ἀναφέρω μίαν λεπτομέρειαν.

Ὅταν κάποτε ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Ἀλγέρι καὶ παρεβάλαμεν δίπλα εἰς τὸ («Χαίργουορθ»), ὁ ἐπιβαίωνν τότε τοῦ («Ἀδρία») πολεμικὸς ἀνταποκριτής, ὁ μακαρίτης Λάμπρος Κορομηλάς, ἐπῆγε καὶ ἐζήτησε μίαν συνέντευξιν ἀπὸ τὸν Διοικητὴν μας, τὸν Ράϊτ, σχετικῶς πρὸς τὰ ὑπὸ τὰς διαταγὰς του Ἑλληνικὰ Πολεμικά. Ὅταν ἐτελείωσε καὶ ἔφηνε, ὁ Ράϊτ τοῦ προσέθεσε μόνος του, ὅπως εἶναι διατυπωμένον εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ Κορομηλά, ὅτι, ἐὰν ποτὲ εὕρεθῶ εἰς δύσκολον θέσιν, θὰ ἤθελα νὰ ἔχω δίπλα μου τὸν («Ἀδρία»). Προφητικὴ φράσις, ὅπως θὰ ἰδοῦμε περαιτέρω.

Ὁ («Ἀδρία») ἔλαβε μέρος ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας εἰς τὴν ἀπόβασιν τῆς Σικελίας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐπιχειρήσεων αὐτῶν ὁ («Ἀδρία») διέσωσε δύο καταρριφθέντας Ἕλληνας ἀεροπόρους καὶ ἄλλους τρεῖς Ἀμερικανούς ἀεροπόρους, τῶν ὁποίων τὸ ὑπερφρούριον Β 29 εἶχε καταρριφθῆ πρὸ καὶ πλησιέστατα τῶν Γερμανικῶν πυροβολείων καὶ τοὺς ὁποίους μὲ μίαν παράτολμον ἐνέργειαν τῆς βενζινακάτου μας ὑπὸ τὸν ἀνθυποπλοίαρχον Δράκαρον κυριολεκτικῶς ἤρπασεν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Γερμανῶν.

Μὲ τὰ πυρὰ τῶν («Ἀδρία») καὶ («Χαίργουωρθ») κατεριόφθη εἰς τὴν Ἀγούσταν Γερμανικὸν ἀεροπλάνον.

Τέλος, εἰς μίαν μεταμεσονύκτιον σύγκρουσιν ἔξω τῆς Ἀγούστας, ὅπου ἐπεριπολούσαμεν προστατεύοντες τὰ Ἀγγλικά καταδρομικά, ὁ («Ἀδρία») ὡς διοικητής, μαζὶ μὲ τὸ Ἀγγλικὸν («Κουάντοκ») εἶχομεν ἐμπλοκὴν μὲ τρεῖς Γερμανικὰς τορπιλλακάτους, καθ' ἣν ἐβυθίσσαμεν τὰς δύο ἐξ αὐτῶν, ἐνῶ ἐπροξενήσαμεν ζημίας εἰς τὴν τρίτην.

Ὁ ἀγὼν ἦτο σκληρότατος καὶ ἐκ τοῦ συστάδην κυριολεκτικῶς. Τότε εἶχαμε τὸ πρῶτον αἷμα εἰς τὸν («Ἀδριαν»).

Ἐνα νεκρὸν, τὸν δίοπον πυροβολητὴν Ἀντωνίου ἀπὸ τὸ Ἀγκίστρι καὶ δέκα ὀκτὼ τραυματίας.

Τὸ πλοῖον εἶχεν ἐπίσης 39 ὀπάς ἀπὸ τὰς βολὰς τῶν Γερμανῶν. Ὅλα αὐτὰ ἀντεμετωπίσθησαν κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἀπὸ τὸ ἐξαιρετὸν ἄγλημα μάχης τοῦ πλοίου ὑπὸ τὸν Ὑπαρχον πλωτάρχην Ἀθαν. Ἀθανασίου καὶ τὸν ἀ' Μηχανικὸν ὑποπλοίαρχον Κ. Χρυσάνθη. Ἡ ὄλη διαγωγὴ τοῦ πληρώματος ὑπῆρξεν ὑποδειγματικὴ καὶ τὰ κτυπήματα ποὺ κατεφέραμεν ἦσαν τρομερά. Τὸ («Κουάντοκ») εἶχε καὶ αὐτὸ τὰ θύματά του, ἐπὶ πλεόν δὲ ὑπέστη μεγάλας ζημίας εἰς τὸν κατευθυντήρα του.

Διὰ τὴν μικρὰν αὐτὴν μεταμεσονύκτιον ναυμαχίαν ἐλάβαμε σωρείαν συγχαρητηρίων σημάτων ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς Ἕλληνας Ναυάρχους ὡς καὶ ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἐνῶ ἐσυννοεῦσαμεν μίαν μεγάλην νηοπομπὴν πρὸς Γιβραλτάρ, διετάχθημεν νὰ ἀποχωρήσωμεν αὐτῆς καὶ νὰ πλεύσωμεν ὀλοταχῶς πρὸς τὴν Μάλταν. Ἐκεῖ ὁ Ἕλληνας Ναύαρχος μᾶς ἐπληροφόρησεν ὅτι ὁ («Ἀδρία») ἐπελέγη ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας διὰ νὰ συμμετάσχη εἰς μίαν μικρὰν δύναμιν ἐκ τριῶν Ἀγγλικῶν, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ παρεδίδοτο τὴν ἐπομένην ὁ Ἕλληνας Στόλος τοῦ Νότου. Εἰς τὴν ἀντίστοιχον Ἀγγλικὴν δύναμιν ποὺ παρεδόθη ὁ Ἕλληνας στόλος τοῦ Βορρᾶ, συμμετείχε καὶ τὸ ἔνδοξον ἀντιτορπιλικὸν μας («Βασ. Ὀλγα»).

Εἶχα τὴν τιμὴν νὰ ἀναπτύξω ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Ἀκαδημίας τὴν ὥραϊαν αὐτὴν σελίδα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ.

Ἀντιλαμβάνεσθε συνεπῶς μετὰ τὰ ὀλίγα πού ἀνέφερα προηγουμένως, ὅποιον ἠθικὸν εἶχεν ὁ («Ἀδρίας») καὶ ὅποια ὑπερηφάνεια μὲ διακατεῖχε μὲ τὸ νὰ ἔχω τὴν μεγάλην τιμὴν νὰ διοικῶ τοιοῦτους ἀξιωματικὸν καὶ ἄνδρας.

Τότε ἐπέβησαν τοῦ πλοίου ὁ Πλωτάρχης Μηχανικὸς Κ. Ἀράπης πού παρέλαβεν ὡς Α΄ Μηχανικὸς καὶ οἱ μόλις ἀποφοιτήσαντες τῆς Σχολῆς τῶν Δοκίμων σημαιοφόροι Παπασηφάκης καὶ Θεμελῆς, ὁ ὁποῖος ἦτο καὶ ἀνεψιὸς μου.

Μετὰ διαφόρους συνοδείας καὶ μικροαποστολὰς ἐφθάσαμεν εἰς τὸν Τάραντα, ὅπου εὐρομεν καὶ ἀπελευθερώσαμεν 44 Ἑλληνας ὁμήρους, πού οἱ Ἰταλοὶ εἶχαν μεταφέρει ἐξ Ἑλλάδος καὶ κλείσει σὲ στρατόπεδα αἰχμαλώτων.

Τοὺς ἐμοιράσθημεν μὲ τὴν («Πίνδον») ὑπὸ τὸν μακαρίτην Φοῖφαν. Οἱ ὄμηροι ἦσαν ἀξιωματικοὶ καὶ πολῖται, οἱ περισσότεροὶ ἐκ Κερκύρας.

Ἀλλά, ὁ πόλεμος ἐσυνεχίζετο καὶ ἡμεῖς ἐξακολουθοῦσαμεν τὰς ἀδιακόπους ἀποστολὰς μας. Ἐταξιδεύαμεν 28 ἕως 29 ἡμέρας κατὰ μῆνα!

Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1943 εἶχαν ἀρχίσει αἱ περίφημοι ἐπιχειρήσεις τῶν Δωδεκανήσων.

Τὸ Ναυτικὸν τῶν Συμμάχων ἐκαλεῖτο νὰ δράσῃ μέσα εἰς τὰς Γερμανοκρατούμενας νήσους χωρὶς οὐδεμίαν ἀεροπορικὴν κάλυψιν.

Τοῦτο εἶχεν ὡς συνέπειαν νὰ ὑποστῇ τὸ Ναυτικὸν ἐκατόμβην ὄλην ἀπωλειῶν.

Ἐντὸς δύο μόλις μηνῶν ἐβυθίσθησαν ἐξ ἀντιτορπιλλικά, τὸ «Β. Ὀλγα» καὶ τὰ Ἀγγλικά («Ἰντρέπντ»), («Πάνθηρ»), («Χαίρουουωρθ»), («Ἐκλίπσει») καὶ («Ντάλβερτον»).

Καὶ ἐτέθησαν διὰ πολλὸν χρόνον ἐκτὸς μάχης τέσσαρα καταδρομικά, τὰ «Πηρελόπη», («Καρλάυλ»), («Σείριος»), («Ἀουρόρα») καὶ τρία ἀντιτορπιλλικά, τὸ ἰδικὸν μας («Ἀδρίας») καὶ τὰ Ἀγγλικά («Μπήλβουαρ») καὶ («Ρόκγοντ»).

Τὸ τρίτον σχεδὸν τῶν πολεμικῶν πλοίων τῶν Συμμάχων, πού ἀπέπλεον διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν Δωδεκανήσων, δὲν ἐπέστρεφαν εἰς τὰς βάσεις των.

Εἰς αὐτὰς τὰς ἐπιχειρήσεις ἐπρόκειτο νὰ λάβωμεν μέρος. Ἡ μαχητικότης τοῦ («Ἀδρία») τότε εἶχε φθάσει εἰς τὸ μέγιστον τῆς ἀποδόσεως ἐνὸς πολεμικοῦ πλοίου καὶ συνεπῶς ἤμουν βέβαιος ὅτι θὰ ἀντεμετωπίζαμεν οἰανδήποτε ἐπιχείρησιν κατὰ ἐξαίρετον τρόπον.

Ἀξιωματικοὶ καὶ πλήρωμα ἀπετέλουν μίαν φοβερὰν καὶ ἐξόχως ἀποτελεσματικὴν πολεμικὴν μηχανήν.

Μετά τὸν ἐπανάπλουν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐκλήθην ἀπὸ τὸν Διοικητὴν τῶν Ἀντιτορπιλικῶν, τὸν Commodor Todd, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ μοῦ ἀνήγγειλεν ὅτι εἰς τὰς τρεῖς τὸ πρῶν θὰ ἀπεπλέαμεν διὰ τὰ Δωδεκάνησα καὶ μοῦ ἐξήγησε τὴν ἐπιχείρησιν, ἐξεφράσθη μὲ τὰ σκληρότερα λόγια διὰ τὸ Στρατηγεῖον τοῦ Καίρου, τὸ ὁποῖον ὡς ἔλεγεν ἐνέπλεξεν ἀναιτίως τὸ Ναυτικὸν εἰς παρομοίαν ἐπιχείρησιν καὶ τέλος μὲ κατενόδωσε μὲ ἓνα («γκοῦντ λάκ»), προσθέτων εἰς τὸ τέλος κάτι πὸν δὲν ἔχω ξανακούσει ποτέ μου, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἐνόμιζεν ὅτι ὑπῆρχε πιθανότης μεγαλύτερα τοῦ 20% νὰ μὲ ξαναδῇ!

Πράγματι, δὲν μὲ ξαναεἶδε, ἢ μᾶλλον δὲν τὸν ξαναεἶδα! Διότι ὁ γενναῖος αὐτὸς Commodor Todd ἐφρονέυετο μετὰ τέσσαρας ἡμέρας εἰς τὰ Δωδεκάνησα ἐπιβαίνων τοῦ Α/Τ («Ἐκλίπσε»).

Εἰς τὰς τρεῖς τὸ πρῶν τῆς 21ης Ὀκτωβρίου 1943 τέσσαρα ἀντιτορπιλικά ἀπεπλέαμεν διὰ τὰ Δωδεκάνησα. Τὰ «Τζέρβις», «Παθφάντερ», «Χαίργουορθ» καὶ «Ἀδρίας».

Εἰς ὅλα τὰ πλοῖα εἶχαν ἐπιβιβασθῆ πυρομαχικά καὶ ἐφόδια πὸν θὰ μετεφέραμεν εἰς τὰ στρατεύματα πὸν κατεῖχαν τὴν Λέρον.

Τὸ ὅλον σχέδιον εἶχεν ὡς ἐξῆς :

Δύο ἀπὸ τὰ Α/Τ θὰ προσεπάθουν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸν ὄρμον Λακί τῆς Λέρον. Ἐκεῖ πὸν πρὸ ἡμερῶν εἶχε βυθισθῆ ἡ «Β. Ὀλγα», διὰ νὰ ἀποβιβάσουν τὰ ἐφόδια, ἐνῶ τὰ ἄλλα δύο θὰ ἐξετέλουν μίαν ἐπιχείρησιν ἀντιπερισπασμοῦ εἰς τὴν Κάλυμνον, ὥστε νὰ προσελκύσουν ἐπ' αὐτῶν τὴν προσοχὴν τοῦ ἐχθροῦ.

Τὴν ἐπομένην οἱ ρόλοι θὰ ἤλλαζαν.

Τὸ πρῶτον βράδν θὰ ἔπλεαν εἰς τὴν Λέρον τὰ «Τζέρβις» καὶ «Παθφάντερ». Τὰ πλοῖα ἔπλεαν εἰς πολεμικὴν ἔγερσιν, δηλαδὴ ὅλοι εἰς τὰς θέσεις μάχης.

Εἰς τὰς 20.00 ἀυξήσαμεν τὰ «Χαίργουορθ» καὶ «Ἀδρίας» ταχύτητα καὶ ἐπλέαμεν πρὸς τὴν Κάλυμνον διὰ τὸν ἀντιπερισπασμόν.

Γρήγορα ἐφθάσαμεν ἐκεῖ καὶ ἀρχίσσαμεν νὰ παραπλέωμεν τὰς ἀκτὰς διὰ νὰ ἀνακαλύψωμεν Γερμανικά πλοῖα.

Δὲν φαίνεται τίποτε. Ἀνάβομεν, μὲ μεγάλο ὁμολογῶ θράσος, τοὺς προβολεῖς μας καὶ σαρόνομεν τὰς ἀκτὰς.

Ἐπὶ μιὰμιση καὶ πλέον ὥραν ἐρευνῶμεν ματαίως. Εἰς τὰς 03.02 ὁ Κάπταν Ντί, ὁ Ράϊτ, ἀπεφάσισε νὰ ἀποσυρθοῦμε εἰς τὸ σημεῖον πὸν εἶχαμε ραντεβοῦ μὲ τὰ ἄλλα δύο. Τὴν ὥραν ἐκείνην ἐφάνησαν φῶτα εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τῆς Κῶ καὶ ἀντελήφθημεν ὅτι εἶχαμε γίνει ἀντίληπτοί. Ἀσφαλῶς ἐντὸς ὀλίγου θὰ μᾶς ἐπεσκέπτοντο τὰ Γερμανικά ἀεροπλάνα.

Είδοποιῶ τὸν Σωτηρίον ὅτι ἐπίκειται ἀεροπορική ἐπίθεσις. Καὶ πράγματι, δὲν εἶχε σχεδὸν τελειώσει ἢ μετάδοσις εἰς τὸ πλήρωμα τῆς εἰδοποιήσεως αὐτῆς, ὅταν ἠκούσθη βόμβος ἀεροπλάνου καὶ ἐφάνη μιὰ κόκκινη σκυταλίς.

Ἀξάνομεν ταχύτητα σὲ 23 μίλια καὶ πλέομεν πρὸς τὸ στενὸν τῆς Κῶ. Εἰς τὰς 03.11 ἄρχισαν αἱ ἐπιθέσεις. Αὐτὴ ἦτο ἡ πλέον σφοδρὰ καὶ μεγαλυτέρας διαρκείας ἀεροπορική ἐπίθεσις ποὺ ὑπέστη ποτὲ ὁ («Ἀδρία»).

Ἐνῶ τὰ στούκας ἄρχιζαν τὰς ἐπιθέσεις των διὰ καταδύσεων, ἄλλα ἀεροπλάνα των ἔροιχαν συνεχῶς φωτιστικά, τὰ ὁποῖα ἐφώτιζαν μὲ ἐξαιρετικὴν λαμπρότητα τὴν περιοχὴν.

Ἡ πρώτη ἐπίθεσις ἐστράφη κατὰ τοῦ προπορευομένου («Χαίρουωρθ»). Ἐνα στούκας τοῦ ἐπετέθη μὲ δέσμη τριῶν βομβῶν. Μὲ μίαν ταχεῖαν στροφὴν πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὸ («Χαίρουωρθ») ἀπέφυγε τὰς βόμβας, ἀλλὰ αἱ τεράστιαι στήλαι νεροῦ ποὺ ἐσήκωσαν τὸ κατέκλυσαν τελείως. Εὐτυχῶς, σὲ ὀλίγα δευτερόλεπτα τὸ εἶδαμεν νὰ ἀναφαίνεται αἴθρικτον. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὅλοι αἱ ἐπιθέσεις τῶν στούκας ἐστράφησαν κατὰ τοῦ («Ἀδρία»). Ἦτο φυσικὸν αὐτό, διότι εἴμεθα πλέον εὐδιάκριτος στόχος. Ἐμπρὸς μας ἐφαίνετο τὸ ἀφρισμένο ἀδλάκι ποὺ ἄφηνε τὸ («Χαίρουωρθ»), ἐνῶ πρῶμα μας τὰ ἰδικὰ μας ἀπόμερα μᾶς ὠλοκλήρωναν ὡς στόχον.

Τὰ ραντὰρ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ἀνιχνεύσουν τὰ ἀεροπλάνα λόγῳ τῶν ὑψηλῶν βουνῶν τῶν γύρω νήσων. Ἐπομένως ἀπεκλείετο νὰ βάλωμεν, διότι τοῦτο ὡς μόνον ἀποτέλεσμα θὰ εἶχεν νὰ μᾶς βλέπουν καλύτερα οἱ ἀεροπόροι.

Ἄλλοι εἰς τὸν («Ἀδρία») ἦσαν ἄνδρες ἐμπειροπόλεμοι, σκληροτράχηλοι καὶ μὲ γερὰ νεῦρα. Ἦξευραν ὅτι ἡ τύχη τοῦ πλοίου ἐξηγοῦτο ἀπὸ τὸ αὐτὸ τοῦ Κυβερνήτου.

Ἄκρα σιωπὴ ἐβασίλευεν εἰς τὸ καράβι, κανεὶς δὲν ἔβγαζε οὔτε τσιμονδιά. Ἐπλέαμεν ἐλισσόμενοι μὲ μεγάλας γωνίας πηδαλίου.

Εἰς τὰς 03.18 ἀκούεται ὁ βόμβος τῆς καταδύσεως ἐνὸς στούκας.

Ἄλλο ἀριστερά! Τὸ καράβι στρέφει μέσα σὲ ὀλίγα δευτερόλεπτα μὲ μεγάλην ταχύτητα. Τρεῖς βόμβαι μᾶς περιβάλλουν, δύο δεξιὰ εἰς τὸ καμποῦνι καὶ μιὰ ἀριστερά. Τεράστιαι στήλαι νεροῦ μᾶς κατακλύζουν. Ἀπὸ τὸ τρομερὸ βάρος ἡ πρῶρα βουτὰ εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐφοβήθημ ἡμῖς εἴχαμε κτυπηθῆ. Ἐντὸς 30 δευτερολέπτων οἱ ἀρμόδιοι μου ἀναφέρουν ὅτι δὲν ὑπέστημεν κανένα ρῆγμα. Πλεῖστα θραύσματα ἔπεσαν εἰς τὸ καράβι. Εἴχαμε ἀπὸ αὐτὰ πέντε τραυματίας, ὅλους ἐλαφρὰ εὐτυχῶς.

Μετὰ τρία λεπτὰ νέα ἐπιθέσεις. Ἡ τακτικὴ ποὺ ἠκολούθησα τότε ἀπεδείχθη πολὺ ἀποτελεσματικὴ, ἂν καὶ ἐπαίξαμε μὲ τὰ δευτερόλεπτα. Ὄταν ἠκούετο βόμβος ἀεροπλάνου ποὺ ἐπλησίαζεν, ἄφηνα τὸ καράβι νὰ πλῆη γραμμῆ, δηλαδὴ εὐθεῖα.

Μόλις ήκουα τὸν βόμβον τῆς καταδύσεως, ὅποτε πλέον τὸ ἀεροπλάνον δὲν ἤμποροῦσε νὰ ἀλλάξῃ σκόπευσιν, τότε διέτασσα ὄλο τὸ πηδάλιον εἰς τὴν μίαν πλευράν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μὲ τὴν ἀπότομον στροφὴν ποὺ ἔπαιρνε τὸ πλοῖον, ἐβγαίναμεν ἔξω ἀπὸ τὴν γραμμὴν πτώσεως τῶν βομβῶν κατὰ μερικὰ μέτρα μόνον βεβαίως, ἀρκετὰ ὅμως διὰ νὰ εἴμεθα ἐκτὸς βολῆς.

Φυσικά, ὁ χειρισμὸς αὐτὸς ἀπαιτεῖ ἐξάσκησιν, διότι ἐὰν στρέψῃ κανεὶς ὀλίγον ἐνωρίτερον ἢ ὀλίγον ἀργότερον, τότε δὲν ἐγγυῶμαι διὰ τίποτε.

Τὴν δευτέραν ἐπίθεσιν τὴν ἀπεφύγαμεν μᾶλλον εὐκόλα. Τὰ φωτιστικὰ ἐξακολουθοῦν νὰ μᾶς καταναγάζουν μὲ λαμπρότητα ἑκατομμυρίων κηρίων, ἐνῶ τὰ στούκας ἐκτελοῦν συνεχεῖς καταδύσεις.

Ἐφάντασθη τέλος πάντων αὐτὴ ἡ συμπάθειά των πρὸς τὸν («Ἀδριάν»).

Ἐπὶ εἴκοσι λεπτὰ μᾶς ἐβομβάρδιζαν ἀδιακόπως. Μὲ ὄλο ἀριστερὰ ἢ ὄλο δεξιὰ ἀπεφύγαμεν ὅλας τὰς ἐπιθέσεις καὶ μόνῃ συνέπεια ἦτο ὅτι ἐλουζόμεθα μὲ χιλιάδες τόννους νεροῦ ἀπὸ τὶς πτώσεις τῶν βομβῶν.

Τέλος, τὸ «Χαίρουωρθ» εἶχε τὴν θυμασίαν ἔμπνευσιν νὰ ρίξῃ εἰς τὴν θάλασσαν—διὰ νὰ παραπλανήσῃ τὸν ἐχθρὸν— ἓνα καπνογόνον. Αὐτὸ ἦταν!

Οἱ ἀεροπόροι ἀρχίζουν λυσσώδεις ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ καπνογόνου, ἐνῶ ἐμεῖς ἀπομακρυνόμεθα ὀλοταχῶς. Τέλος, μᾶς ἔχασαν.

Γρηγόρα ἐπήραμε πορείαν διὰ τὸ ραντεβοῦ μας μὲ τὰ ἄλλα δύο πλοῖα.

Εἰς τὰς 07.00 ἀγκυροβολήσαμεν ἐσωτερικῶς τῶν νήσων Γιέντι Ἀτάλα μέσα εἰς ἓνα μαγευτικὸν ἀληθῶς τοπίον.

Ἐκεῖ παρεμείναμεν καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν χωρὶς νὰ ἐνοχληθῶμεν ἀπὸ κανένα.

Ἐπρεπε τὸ πλήρωμα νὰ ἀναπανθῆ, διότι τὸ βράδυ θὰ εἴχαμε τὰ ἴδια, δεδομένου ὅτι τὰ ἄλλα ἀντιτορπιλικὰ δὲν εἶχαν ἐπιτύχει νὰ ἀποβιβάσουν τὰ ἐφόδιά των.

Ὁ Διοικητὴς τοῦ 14ου στολίσκου μᾶς ἔστειλε σῆμα μὲ τὰς προθέσεις του καὶ ὁ ἰδικὸς μας τοῦ 22ου στολίσκου μὲ τὰς συμπληρωματικὰς ἰδικὰς του.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ σήματός του ὁ Ράιτ προσέθετεν ὅτι ἡ ἐπιχείρησις ἔπρεπε νὰ γίνῃ μὲ πολὺν θόρυβον, διὰ νὰ τραβήξωμεν τὴν ἐχθρικὴν ἀεροπορίαν ἐπάνω μας.

Τὸν διαβεβαίωσα μὲ σῆμα μου ὅτι ἤλπιζα ὅτι θὰ τὸν ὑπερβάλαμε εἰς τοῦτο, δοθέντος ὅτι οἱ Ἕλληνες διαπρέπομεν εἰς τὸν θόρυβον.

Ὅταν ἐλάβαμε τὴν διαταγὴν αὐτήν, ἐνεθυμήθημεν τὸ 20% τοῦ Commodore Todd καὶ ἤῤρα ὅτι ἦταν πολὺ αἰσιόδοξος εἰς τὸ ποσοστὸν του αὐτοῦ.

Προέβλεπα ὅτι θὰ ἐδοκιμαζόμεθα πολὺ τὸ βράδυ.

Τὸ παράγγελμα εἰς τάξιν ἀπάρσεως ἔθεσε πάλιν τὸ πλοῖον εἰς πλήρη ἐτοιμότητα.

Καθώς τὸ πλήρωμα ἔτρεχε πρὸς τὰς θέσεις μάχης, εἶδα τὸν ἀνεπιόν μου, τὸν σημαιοφόρον Θεμελῆν πὸν ἦτο ἀρχηγὸς τοῦ Α' Πύργου, νὰ βάζῃ κάτι εἰς τὴν τσέπην του.

Τί κάνεις αὐτοῦ, Θεμελῆ;

Ἐπῆρα τὸ φυλαχτό μου, κύριε Κυβερνήτα. Τὸ ἐχρειάσθη πράγματι, πολὺ τὸ φυλαχτό του ἐκεῖνο τὸ βράδυ.

Ἀπεπλεύσαμεν ὅλοι εἰς τὰς ἐπτάμιση καὶ κατηθύνθημεν εἰς τοὺς στόχους μας.

Εἰς τὰς 10.00 ἀκριβῶς ἔπρεπε νὰ ἀρχίσωμεν τὸν βομβαρδισμόν εἰς τὴν Κάλυμνον.

Εἴμεθα τελείως ἔτοιμοι ὅλοι.

Εἰς τὴν γέφυραν ὁ Ἄγγλος σύνδεσμος ἀνθυποπλοίαρχος Γουόκινσσο δὲν ξεκολλᾷ τὰ μάτια ἀπὸ τὸ «Χαίρογουρθ», διὰ νὰ μὴ χάσῃ οὔτε ἓνα δευτερόλεπτο ἀπὸ τὰ σήματά του.

— Σωτηρίου, εἶσαι ἔτοιμος;

— Μάλιστα, κύριε Κυβερνήτα, ἀπαντᾷ ὁ Ἀξιωματικὸς Πυροβολικοῦ.

— Μουρίκη, κοίταξε τὰ στοιχεῖα μας, λέγω εἰς τὸν ἀξιωματικὸν Ναυτιλίας πὸν κατεβαίνει διὰ νὰ συμβουλευθῇ τὸν ποραιογράφον.

Ἡ ὥρα εἶναι 21.56 ἀκριβῶς.

Ἐστεκόμουν εἰς τὴν συνηθισμένην θέσιν μου κατὰ τὴν μάχην. Ἐμπρὸς καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς Ἄνω Γεφύρας καὶ ἀκουμποῦσα εἰς τὸν φωναγωγὸν τοῦ πηδαλίου, ὅταν αἴφνης μιὰ ἰσχυροτάτη διπλῆ δόνησις συνεκλόνησε τὸ πλοῖον. Μόλις ἐπρόφθασα νὰ διερωτηθῶ τί συμβαίνει, ὅταν αἰσθάνωμαι ὅτι τινάσσομαι εἰς τὸν ἀέρα, ἐνῶ ἀμέσως κατόπιν μιὰ τρομερὰ πίεσις μὲ ἐκσφενδονίζει ἀποτόμως πρὸς τὰ κάτω καὶ μὲ κτυπᾷ βαρὸν ὀριζοντίως, μὲ τὸ στῆθος εἰς τὸ κάτω πάτωμα τῆς γεφύρας.

Αἰσθάνομαι διάφορα ἀντικείμενα νὰ πέφτουν σὰν βροχὴ ἐπάνω μου, ἐνῶ συγχρόνως ἀκούεται μιὰ τρομερὰ ἔκκορηξις πὸν συνοδεύεται ἀπὸ σειρὰν δυνατῶν κρότων καὶ τριγμῶν διαφόρων σιδερικῶν πὸν ἔσπαζαν. Ἐσκέφθην ὅτι ἦλθε τὸ τέλος. Δὲν ἔχασα τὰ αἰσθήσεις μου καὶ ἀμέσως ἄρχισα νὰ καταβάλλω ἀπεγνωσμένης προσπαθείας, διὰ νὰ ἀπελευθερωθῶ ἀπὸ τὰ σίδερα πὸν μὲ εἶχαν θάψει, πρᾶγμα πὸν ἐπέτυχα σχετικῶς γρήγορα.

Μόλις ἔστρερώθην εἰς τοὺς πόδας μου, ἀντελήφθην ὅτι εἶχα διάφορα τραύματα.

Μὲ τὴν πρώτην ματιὰ βλέπω τὰ πυροβόλα τοῦ Α' Πύργου νὰ ὑφώνωνται ὄρθια εἰς τὴν γέφυραν καὶ ἀκριβῶς εἰς τὴν θέσιν πὸν ἔστεκόμουν πρὸ ὀλίγου.

Ἀντελήφθην ὅτι εἶχε τιναχθῆ εἰς τὸν ἀέρα ἡ πρῶρα καὶ ὅτι τὸ πλοῖον εἶχε κοπῆ εἰς τὰ δύο.

Σκόβω ἀπὸ τὴν γέφυραν διὰ νὰ ἰδῶ τὴν προῶραν καὶ βλέπω τὴν θάλασσαν.
Δὲν ὑπῆρχε πλέον προῶρα.

Πλήρης ἐρημία εἰς τὴν γέφυραν.

Σώματα εἶναι πεταγμένα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

Φωνάζω ἀπὸ τὸν φωναγωγὸν εἰς τὴν κάτω γέφυραν. Καμμία ἀπάντησις!
Βλέπω τὸν Γουόκινσσω καὶ τὸν Ἄγγλον σηματοῶν Πέρκς νὰ σηκώνονται σιγά-
σιγά.

Λέγω τοῦ Γουόκινσσω νὰ ἀναφέρῃ εἰς τὸν Κάπταν Ντὶ ὅτι ἐτορπιλλίσθημεν.
Ἐκείνην τὴν στιγμήν ἤμεσα αἶμα. Ἐνόμισα ὅτι εἶχα πάθει ἐσωτερικὴν
αἰμορραγίαν.

Βλέπω τὸν Σωτηρίον νὰ κατεβαίνει τραυματισμένος ἀπὸ τὸν κατευθυντήρα.

Εἰς αὐτὸν καὶ τὸν Ἄγγλον σύνδεσμον τοὺς λέγω ὅτι πηγαίνω νὰ κυβερνήσω
τὸ καράβι ἀπὸ τὸν προβολέα καὶ τοὺς στέλλω καὶ αὐτοὺς ἐκεῖ.

Ἡ γέφυρα εἶναι τελείως κατεστραμμένη.

Ὁ Ἄγγλος ναύτης Πέρκς, καθὼς εἶδεν ὅτι δὲν ἐφοροῦσα σωσίβιον, παίρνει
ἓνα ἀπὸ κάποιον σκοτωμένον καὶ μοῦ τὸ δίδει μὲ ἓνα ἀπλὸ «γκοῦντ λάκ, σέρ».

Ἐκατέβηκα ταχύτατα καὶ μὲ ἀρκετὴν παρὰ τὰ τραύματα εὐκνησίαν, ἔφθασα
εἰς τὸν προβολέα ὅπου εἶχε ἤδη φθάσει καὶ ὁ Μουρικός τραυματισμένος καὶ αὐτὸς
καὶ εἶχε συνδέσει τὸ τιμόνι ἐκεῖ.

Μοῦ ἀναφέρει ὅτι κατεστράφησαν οἱ χάρται καὶ ὄλαι αἱ πυξίδες τοῦ πλοίου.

Ὁ Ἀ΄ Μηχανικός, ὁ Ἀράπης, ἀναφέρει κανονικώτατα καὶ μὲ πλήρη
ἀταραξίαν.

Μηχαναὶ καὶ λέβητες ἐν τάξει!

Δόξα σοι ὁ Θεός, αὐτὸ εἶναι σπονδαῖο!

Ταυτοχρόνως ὁ ὑπαρχος, ὁ θαυμάσιος Χαριτόπουλος, ἀναφέρει ὅτι ἔχομεν
διαρροὴν ἀκατάσχετον εἰς τὸ καρρὲ τῶν Ἀξιωματικῶν καὶ μικροτέραν εἰς τὸ διπλανὸ
διαμέρισμα.

Τὸ πρῶτον διάφραγμα ποῦ ἀντέχει καὶ δὲν διαρρέει εἶναι τοῦ Ἀ΄ λεβητο-
στασίου.

Πρέπει νὰ τὸ κρατήσουμε πάσῃ θυσίᾳ, ἄλλως εἴμαστε χαμένοι.

Ὁ Ἀράπης σπεύδει ἀμέσως νὰ τὸ στερεώσῃ μὲ ξυλίνους δοκοὺς, ποῦ εἶχαμεν
ἐπίτηδες εἰς τὸ πλοῖον διὰ παρομοίας βλάβας, καὶ συγχρόνως ὁ ἀτάραχος καὶ
μεθοδικὸς Εὐθυμίου παίρνει μὲ τὸ ἄγλημα μάχης ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα διὰ τὴν
ἀσφάλειαν τοῦ καραβιοῦ.

Ἀρχίζω νὰ κινῶ τὰς μηχανὰς ἀνάποδα, ἀμέσως ὅμως τὸ πλοῖον στρέφε-
ται ἀριστερά.

Προφανώς διάφορες λαμαρίνες, πού κρέμονται ὑπὸ τὴν θάλασσαν, μᾶς κάνουν τιμόνι.

Τὸ πλήρωμα εἶναι ψυχραιμότερον, ὅλοι οἱ ἄνδρες εἰς τὰς θέσεις μάχης.

Καμμία ἀπολύτως φωνὴ δὲν ἀκούεται. Μόνον αἱ διαταγαὶ καὶ αἱ ἀναφοραί.

Τὸ πλοῖον εἶχε πάρει μίαν κλίσιν 12 μοιρῶν πρὸς τὰ δεξιὰ, ἀλλὰ ἦτο πολὺ ἔμπροσθεν, μὲ τὴν πρῶραν δηλαδὴ πρὸς τὴν θάλασσαν.

Τὸ «Χαίργουωρθ» μᾶς πλησιάζει βραδέως καὶ ὁ Κάπτταιν Ντὶ μᾶς μεταδίδει τὸ ἀκόλουθον σῆμα:

«Κρατήσατε. Θὰ σᾶς πλευρίσω νὰ παραλάβω τὸ πλήρωμά σας. Κατόπιν νὰ βυθισθῆ τὸ πλοῖον».

Τί! Νὰ βουλιάξω τὸν («Ἀδρία»); Τὸ καρᾶβι μας! Θὰ ἀστειεύεται, φαίνεται!

Ἡ διαταγὴ αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη πού δὲν σκέπτομαι νὰ ἐκτελέσω.

Διατάσσω τὸν Γουόνκισσω νὰ ἀπαντήσῃ ὅτι δὲν δέχομαι νὰ βυθίσω τὸ πλοῖον καὶ ὅτι θὰ προσπαθίσω νὰ φθάσωμεν εἰς τὰ Τουρκικὰ παράλια. Εἰς τὴν ἀπόφασίν μου αὐτὴν μὲ ἐνεθάρρυνε τὸ ὅτι ἡ κλίσις εἶχε σταματήσῃ εἰς τὰς 18 μοίρας.

Ὁ Ράϊτ ἐπανέλαβε δύο φορές τὴν διαταγὴν ἀλλὰ καὶ τις δύο φορές ἀπήντησα ὅτι ἀρνοῦμαι! Τὸ μόνον πού ἐδέχθην ἦτο νὰ μεταφέρω τοὺς τραυματίας μας εἰς τὸ «Χαίργουωρθ» καὶ μετὰ νὰ συνεχίσωμεν μόνοι μας διὰ τὰς Τουρκικὰς ἀκτᾶς.

Ἐκεῖνην τὴν στιγμήν τὸ «Χαίργουωρθ» εὗρίσκετο εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν μας. Πράσινο ἐννενήντα, τορπιλλάκατος! ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ ὀπτηῆρος.

Κοιτάζω μὲ τὰ κιάλια καὶ διακρίνω εἰς τὸ σκοτάδι τῆς νύχτας ἓνα σχῆμα πού ὁμοιάζει μὲ τορπιλλάκατον.

Ἀθῶνρὲι ἀναφέραμεν εἰς τὸ «Χαίργουωρθ», ἐνῶ ὁ Σωτηρίου δίδει ἀμέσως τὰ στοιχεῖα βολῆς εἰς τὸν Β' Πύργον, τὸν μόνον πού μᾶς εἶχεν ἀπομείνει.

Ἀδοστιγμὲν τὸ «Χαίργουωρθ» ὀρμᾶ ὀλοταχῶς. Ἐτινάχθη σὰν αἴλουρος τὸ λαμπρὸν αὐτὸ πλοῖον κατὰ τοῦ ὑπόπτου στόχου καὶ ἀκούσαμε καθαρὰ τὸν ζωηρὸν κρότον τοῦ ταυτοχρόνου κλεισίματος τῶν κλείστρον ὄλων τῶν πυροβόλων του.

Μετ' ὀλίγα λεπτά ἐπαναπλέει βραδέως. Αὐτὸ τὸ ὄποιον ἐφαίνετο ὡς τορπιλλάκατος ἦτο τὸ ἀποκοπὲν τμήμα τοῦ («Ἀδρία») πού ἐπέπλεεν ἀκόμη.

Τὸ «Χαίργουωρθ» γυρίζει διὰ νὰ μᾶς πλησιάσῃ καὶ παραλάβῃ τοὺς τραυματίας μας.

Εὗρίσκετο εἰς ἀπόστασιν 100 περίπου ὑαρθῶν καὶ παρακολουθοῦσα τοὺς χειρισμούς του, ὅταν αἴφνης εἰς τὰς 22.10 μὲν τρομακτικὴ ἔκρηξις σημειοῦται ἐπὶ τοῦ «Χαίργουωρθ». Δεξιὰ καὶ πρῶμα ἀπὸ τὸ δωμάτιον τοῦ Κυβερνήτου.

Τὸ «Χαίρογυωρθ» τινάσσεται εἰς τὸν ἀέρα καὶ τὸ πλοῖον ἐξαφανίζεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας. Ἐκούεται ἓνας δυνατὸς ἀπαίσιος συριγμὸς πὸν τελειώνει μὲ μιὰν βροντήν, ἐνῶ συγχρόνως μιὰ λάμψις, πὸν ὑπερβαίνει τὰ ἑκατὸ μέτρα, μᾶς δείχνει τὸ τέλος τοῦ φίλου μας.

Πάει τὸ «Χαίρογυωρθ», πάει ὁ Ράϊτ!

Κτυπῶ ἀνάποδα πάση δυνάμει καὶ «αἱ δύο» διὰ τὰ ἀποφύγωμεν τὰ θραύσματα πὸν ὅμως ἔπесαν εἰς τὸ καράβι μας μαζὶ μὲ ἀνθρώπινα μέλη.

Μόνον τότε ἀντελήφθην ὅτι δὲν εἶχαμε τορπιλλισθῆ ἀλλὰ ὅτι εἶχαμε ἐμπέσει σὲ ναρκοπέδιον, τὸ ὁποῖον προφανῶς οἱ Γερμανοὶ εἶχαν ποντίσει τὸ ἴδιο πρωτῆ, γιὰ τὴν προηγουμένην νύκτα εἶχαμεν ἀλωνίσει τὴν περιοχὴν αὐτήν.

Ἐκούνονται φωναὶ ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Ἐνασύρομεν τὸν ὑποκελευστήν Χατζηκωνσταντίνου καὶ τὸν δίοπον Μίχον τραυματισμένους καὶ τοὺς δύο, πὸν ἡ ἰδική μας ἔκρηξις τοὺς εἶχε τινάξει εἰς τὴν θάλασσαν καὶ κατὰ καλήν τους τύχην («τὸ ἀνάποδα») μᾶς ἔφερε κοντὰ τους.

Μὲ τὴν σκέψιν ὅτι ἦτο δυνατόν τὰ ὑπάρχον καὶ ἄλλοι ἐρρίξαμεν εἰς τὴν θάλασσαν μιὰν σχεδιάν. Εὐτυχῶς, διότι ἀργότερον θὰ ἴδωμεν τὸν ῥόλον πὸν ἔπαιξεν αὐτή.

Δὲν ἐτρέφαμε τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν τὰ ὑπάρχον πολλοὶ ἐπιζῶντες τοῦ «Χαίρογυωρθ», πάντως προσπαθῶ τὰ πλησιάσωμεν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἐκρήξεως μήπως ὑπάρχει κανεὶς.

Ἐπειδὴ, καθὼς ἐπλέαμεν, λόγῳ τῶν θραυσμάτων τὸ πλοῖον δὲν ὑπήκουεν εἰς τὸ πηδάλιον, ἠναγκάσθη τὰ κυβερνῶ μὲ αὐξομειώσεις τῶν μηχανῶν μας.

Ἐτυχῶς δὲν ἐπεσημάναμεν κανένα καὶ ἐπειδὴ ἐν τῷ μεταξύ ἡ κλίσις ἠδὲξήθη εἰς 23 μοίρας, ἀπεφάσιμα τὰ προσπαθήσωμεν τὰ φθάσωμεν εἰς τὰς Τουρκικὰς ἀκτὰς.

Προηγουμένως ἐρρίξαμεν εἰς τὴν θάλασσαν σωσίβια καὶ σανίδες διὰ τὰ βοηθηθῶν τυχὸν ἐπιζῶντες.

Ἐπετάξαμεν τοὺς κώδικας καὶ τὰ ἀπόρητα, μέσα σὲ εἰδικὰς θήκας, διὰ τὰ βουλιάξουν εἰς τὴν θάλασσαν. Αἱ πρὸς τοῦτο καθωρισμέναι ὁμάδες ἄρχισαν τὴν καταστροφὴν τῶν Ραντὰρ καὶ τῶν Ἀστιγκ μας. Ἐν τῷ μεταξύ, διὰ τὰ γίνον ὅλα αὐτὰ καὶ τὰ βοηθῆται παραλλήλως τὸ καράβι, κατεβλήθησαν ὑπεράνθρωποι προσπάθειαι καὶ ἐγράφησαν σελίδες ἡρωϊσμοῦ καὶ αὐταπαρηγήσεως. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἐγίνοντο σὰν τὰ ἐκάναμε γυμνάσια. Λυποῦμαι διότι ὁ χρόνος δὲν μοῦ ἐπιτρέπει τὰ ἐπεκταθῶ λεπτομερῶς εἰς τὰς πράξεις ὄλων. Οἱ ὑπόλογοι ὑπαξιωματικοὶ ἦσαν ἄφθαστοι.

Ἐπεφασίσαμεν νὰ πλεύσωμεν, παρὰ τὸν ἄμεσον κίνδυνον βυθίσεως, μὲ πρόσω, διότι, ἐφ' ὅσον εἴμεθα μέσα σὲ ναρκοπέδιον, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ κτυπήσωμεν καὶ εἰς ἄλλην νάρκην, ὁπότε τὸ πλοῖον βεβαίως θὰ ἐβυθίζετο, ἀλλὰ ὑπῆρχεν ἐλπίς μερικοὶ ἀπὸ τὸ πλήρωμα ποὺ εἰργάζετο ὄλον πρῦμα ὡς καὶ οἱ τραυματαῖαι, νὰ σωθοῦν.

Χάρται δὲν ὑπῆρχαν οὔτε καὶ πυξίδες.

Μὲ ὁδηγὸν τὸν Πολικὸν Ἀστέρα καὶ τὰ ὑψηλὰ βουνὰ τῆς Καλύμνου, ὁδηγῶ τὸ πλοῖον πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ποὺ ὑπελόγιζα ὅτι ἦσαν αἱ Τουρκικαὶ ἀκταί.

Ἦτο πολὺ δύσκολος ὁ πλοῦς, διότι χωρὶς χάρτας καὶ πυξίδας καὶ ἀνάμεσα εἰς τὰ πολλὰ νησιὰ ἤμπορούσαμε νὰ κάνουμε λάθος καὶ νὰ φθάσουμε σὲ κανένα Γερμανοκρατούμενο νησί, ὁπότε μᾶς ἐπερίμεναν ὁ θάνατος ἢ ἡ αἰχμαλωσία.

Καθὼς ἐκυβερνοῦσα μὲ κινήσεις τῶν μηχανῶν, τὸ πλοῖον ἔπλεε ζιγκ - ζάγκ καὶ νομίζω ὅτι τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ μᾶς ἔβγαλε ἀπὸ τὰ ναρκοπέδια, ποὺ ὅπως ἐξηκριβώθη ἀργότερα ἦσαν τρία!

Τότε ὑφώσαμεν μικρὸν σημαιοστολισμόν. Ἐσηκώσαμεν τὴν μεταξωτὴν σημαίαν μας. Ἐὰν ὁ «Ἀδριάς» ἐβυθίζετο, θὰ ἐβυθίζετο σημαιοστολισμένος ὅπως ἄξιζε σὲ ἓνα γενναῖον καὶ ὑπερήφανον πολεμιστὴν.

Ἐυπολογίζω ὅτι θὰ πρέπει νὰ διανύσωμεν τοῦλάχιστον 15 μίλια εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν.

Θὰ κατορθώσωμεν νὰ φθάσωμεν; Εἶχα βάλει σημάδι, διὰ νὰ ὑπολογίζω τὴν κλίσιν τοῦ πλοίου, τὴν τροπίδα τῆς βενζινακάτου μας ποὺ ἦτο εἰς τὰ καπόνια τῆς καὶ ὅσον ἐπροχωρούσαμεν τόσον τὴν ἔβλεπα νὰ πλησιάζη εἰς τὴν θάλασσαν.

Μεταφέραμεν ὅλο τὸ πλήρωμα εἰς τὸ ἄκρον τῆς πρῶμνης ἀριστερά, ὥστε μὲ τὸ βάρος των νὰ ἀντισταθμίζωμεν τὴν κλίσιν. Ἐκκενώσαμεν δεξαμενὲς πετρελαίου. Ἐκάναμεν μεταφορὰς βαρῶν. Ἐκάναμεν τὸ πᾶν.

Ὁ Ἀράτης, ὁ Χαριτόπουλος, ὁ Σωτηρίων, ὁ Δράκαρης, ὁ Κουρμεμένος, ὁ Γιαννάκης, ὁ Βακάς, ὅλοι, τραυματαῖαι καὶ μὴ, εἰργάσθησαν κυριολεκτικῶς ὑπεραναθρόπως. Οἱ ὑπαξιωματικοὶ ἔκαναν θαύματα.

Ἐνας σκληρὸς καὶ ἀμείλικτος ἀγὼν ἄρχισε μὲ τὸν χρόνον. Πλέομεν περὶ πον μὲ 5 μίλια τὴν ὥραν. Ἐν τῷ μεταξὺ τὰ τραύματά μου εἶχαν κινῶσαι καὶ ἄρχισαν νὰ μοῦ ὑπενθυμίζουν τὴν ὑπαρξίν των.

Ἀλλὰ προχωροῦμεν, καὶ αὐτὸ ἔχει σημασίαν.

Ἐπὶ τρεῖς ὁλόκληρες ὥρες εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν. Ἀρχίζει σιγὰ σιγὰ νὰ διαγράφεται αὐτὸ ποὺ ἤλπιζα ὅτι ἦτο ἡ Τουρκικὴ ἀκτὴ. Φοβοῦμαι μήπως ὑπάρχουν ὑφαλοὶ ἢ βράχοι.

Πρέπει νὰ εἰδῶμεν ἀμμονδιά. Ἀλλὰ πῶς νὰ τὴν βρῆς;

Κοιτάζω έναγωνίως τὴν βενζινάκατον. Ἡ κλίσις αὐξάνει καὶ σὲ λίγο ἢ τρόπισ τῆς θα ἀγγίξη τὴν θάλασσαν. Κινδυνεύομεν νὰ βγοῦν αἱ ἔλικες ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ὅπως ἔχουμε γίνει ἀπιστεῦτως ἔμπροσθεν.

Φωνάζω εἰς τὸν Ἀράτην :

«Κρατῆστε ἀκόμη γιὰ δέκα, γιὰ πέντε λεπτὰ μόνον».

Καὶ ὅλα αὐτὰ ἐγίνοντο μέσα εἰς μίαν ἡρεμίαν καὶ αὐτοκρατορίαν ὅλων.

Καὶ παρὰ τὶς κουρελιασμένες στολές μας, ὅλα ἐγένοντο μὲ τὴν μεγαλυτέραν τυπικότητα.

Ἡ κλίσις ἐμεγάλωσε. 28 μοῖρες. Αἰσθανόμενον νὰ φεύγη τὸ καράβι κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μου.

«Ἀράτη, κάνε ὅ,τι ἠμπορεῖς διὰ νὰ κρατήσῃ ἀκόμη λίγο τὸ καράβι. Ἔστω καὶ δύο λεπτά». Βλέπω κάτι πὸν μοῦ φαίνεται σὰν ὄρμος καὶ τὸ σπουδαιότερον βλέπω δύο-τρία φῶτα. Σκέπτομαι ὅτι θὰ εἶναι σπίτια ψαράδων, ὁπότε κάπου ἐκεῖ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἀμμουδιά.

Κατευθίνω ἀποφασιστικὰ τὸ καράβι πρὸς τὰ ἐκεῖ. Μόλις ἐπλησιάσαμε καμμιὰ διακοσιάρια μέτρα, κάνω «κράτει», ὥστε νὰ προσαρᾶξωμεν μαλακά.

Σ' ἓνα λεπτὸ ὁ («Ἀδρίας») ἤρεμα καὶ μαλακὰ γλιστρᾷ ἐπάνω στὴν ἄμμο. Τὸ καλὸ τὸ καράβι μᾶς ἐπῆγε ἐκεῖ πὸν ἔπροπε.

Μόλις ἐκάθισε τὸ καράβι, κινῶ τὴν δεξιὰν μηχανὴν πρόσω διὰ νὰ καθίσῃ πλέον σταθερά, ὁπότε ἀμέσως ἄρχισε νὰ ἐλαττοῦται ἡ κλίσις καὶ τέλος ὁ («Ἀδρίας») ὑψώνεται καὶ μένει μὲ μίαν μικρὰν κλίσιν 7 μοιρῶν δεξιά.

Ἦτο καιρός. Δύο-τρία λεπτὰ ἀκόμη καὶ ὁ («Ἀδρίας») θὰ εἶχεν ἀνατραπῆ. Μερικοὶ ἄνθρωποι εἰς τὴν ἀκτὴν τρέχον πρὸς τὸ πλοῖον. Ὁ τουρκομαθὴς ναύτης μας, ὁ Καλαφάτης, τοὺς μιλάει.

Εἶμεθα εἰς τὴν Τουρκικὴν ἀκτὴν.

Ὁμολογῶ ὅτι ἀνέπνευσα!

Εἶχαμε φθάσει εἰς τὸ Γκιουμουσλόκ, τὴν ἀρχαίαν Μύνδον. Ἐκείνην τὴν ὥραν προβαίνει δειλὰ τὸ φεγγάρι καὶ φωτίζει τὸ τσακισμένον καράβι μας καὶ τὰ πελιδνὰ πρόσωπα τῶν νεκρῶν μας.

Ὁ Καλαφάτης παίρνει ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὶς πληροφορίες πὸν εἶχαμε ἀνάγκη.

Τηλέφωνα, Ἄγγλος πράκτορας, προξενικὰς ἀρχὰς καὶ κάθε ἄλλη χρήσιμη πληροφορία.

Μόλις τὸ πλοῖον ἐκάθισε, τρέχω πρὸς τὸ πρόστεγον ἢ μᾶλλον πρὸς ὅ,τι εἶχεν ἀπομείνει ἀπὸ τὸ πρόστεγον.

Καθὼς ἐστεκόμουν ἐκεῖ, δὲν ἤκουα τίποτε πὸν νὰ μοῦ ἔδινε τὴν ἐλπίδα ὅτι ἤμποροῦσαν νὰ ὑπάρχουν ἐπιζῶντες. Πάντως φωνάζω ὅσον περισσότερο δυνατὰ μοῦ ἐπέτρεπεν ἡ ἀναπνοή μου.

(«Ἐ, παιδιά, εἶναι κανεὶς ἐδῶ!»)

(«Θεῖε Νάννο, βοήθεια») Ἀκούεται ἡ φωνή τοῦ ἀνεπιού μου, τοῦ σημαιοφόρου Θεμελῆ, πὸν μὲ φωνάζει μὲ τὸ ἑπτανησιακὸ μου ὄνομα.

(«Κύριε Κυβερνήτα, βοήθεια»), φωνάζει συγχρόνως καὶ ὁ δίοπος Χαβιάρας.

(«Κύριε Κυβερνήτα, ἐδῶ εἶμαι»), φωνάζει καὶ ὁ ὑποκελευστής Σπυρόπουλος.

(«Ἐμπρὸς παιδιά νὰ τοὺς σώσουμε»).

Ἀμέσως ἀρχίζουμε τὴν διάσωσή τους ἀπὸ τὰ σιδηρικά πὸν τοὺς ἔθαβαν καὶ γρήγορα ἀνασύρεται ὁ Θεμελῆς μὲ σπασμένα καὶ τὰ δύο γόνατα, πὸν τὸν μεταφέρει στὴν ἀγκαλιά του ὁ συμμαθητὴς του Παπασηφάκης, καὶ οἱ Χαβιάρας καὶ Σπυρόπουλος μὲ σπασμένες λεκάνες καὶ σπονδυλικὲς στήλες. Βαθμιαίως ἐπαναβρίσκω τὴν ἀναπνοήν μου καὶ νιώθω νὰ ζωντανεύω. Σπεύδω νὰ ἰδῶ τοὺς τραυματίες μας εἰς τὸ καρρὲ τῶν ὑπαξιωματικῶν, πὸν ὁ Καποδίστριας τὸ ἔχει μετατρέψει σὲ χειρουργεῖον.

Ἐφθασα ἐκεῖ ἀκριβῶς τὴν στιγμήν πὸν ὁ Καποδίστριας ἔκοβε τὸ ἀριστερὸ χέρι ἐπάνω ἀπὸ τὸν ἀγκώνα τοῦ δίοπου Παπαφραντζέσκου. Οὔτε ἀναισθητικόν, οὔτε ἔνεσιν. Ὅλα εἶχαν τιναχθῆ εἰς τὸν ἀέρα.

Ἀρχίζω νὰ παρηγορῶ μὲ λίγα λόγια τὸν Παπαφραντζέσκο, ὅταν αὐτὸς μὲ διακόπτει καὶ μοῦ λέγει ζωηρά.

(«Δὲν μὲ νοιάζει γιὰ τὸ χέρι μου, κύριε Κυβερνήτα. Τί εἶναι ἓνα χέρι γιὰ τὴν Πατρίδα!»)

Μὲ βαθεῖα συγκίνησιν ἐφίλησα τὸ γενναῖον αὐτὸ παιδί.

Ὅλοι οἱ τραυματίαι εἶναι πραγματικὰ ἀξιοθαύμαστοι. Θαυμάζω τὴν καρτερίαν τοῦ Σπυροπούλου πού, παρ' ὅλο ὅτι ἔχει σπασμένην λεκάνην καὶ σπονδυλικὴν στήλην, εὔρισκε τὴν δύναμιν νὰ παρηγορῇ τοὺς ἄλλους τραυματίας. Ἐὰν ὁ Θεμελῆς δὲν ἦτο ἀνεπιός μου, θὰ ἐτόνιζα πολὺ περισσότερο τὸ ὑπέροχον ἠθικόν του.

Ὁ Καποδίστριας εἶναι ἄφθαστος. Ἀκούραστος, ψυχραίμος, φιλομειδῆς περιέθαλπεν ὅλους ἄριστα.

Μὲ τὴν Κερκυραϊκὴν προφοράν του ἔδινε μιὰ ζεστὴ ἀτμόσφαιρα. Ὡς ἀντιστηπτικὸ μετεχειρίζετο τὴν κολώνια τοῦ ξυρίσματος τῶν ὑπαξιωματικῶν. Καὶ ὅμως δὲν ἐμολόνη οὔτε ἓνα τραῦμα.

Καὶ τώρα ὁ ἀπολογισμός.

Εἴχαμε 21 νεκροὺς καὶ 30 τραυματίας.

Μὲ τὸ πρῶτο φῶς τῆς ἡμέρας ἐπρόβαλεν ἡ τραγικὴ εἰκὼν τῆς καταστροφῆς.

Ἔνας ἄμορφος σωρὸς στρεβλωμένων καὶ μαυρισμένων σιδερικῶν, αὐτὸ ἦταν τὸ θέαμα τῆς πλώρας.

Τὰ πυροβόλα τοῦ Α' Πύργου ὑψώνοντο ὄρθια εἰς τὴν γέφυραν. Ἐνόμιζες ὅτι ἤθελαν νὰ ἀπειλήσουν τοὺς Γερμανοὺς ἀεροπόρους.

Ἡ πυριταποθήκη εἶχε κατακερματισθῆ καὶ τὸ καράβι εἶχε γεμίσει ἀπὸ φυσίγρια καὶ βλήματα.

Πτώματα φοιχτὰ τεμαχισμένα καὶ παραπεταμένα ἦσαν ἐσπαρμένα εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ προστέγου.

Τὰ προωραῖα ὑποφράγματα καὶ διαμερίσματα δὲν ὑπῆρχαν.

Μιὰ λεπτομερῆς ἐπιθεώρησις ἔδειξεν ὅτι ὀλιγότερον ἀπὸ τὸ μισὸ πλοῖον ἦτο στεγανόν.

Εἶναι καταπληκτικὸν καὶ ἀποτελεῖ τίτλον τιμῆς διὰ τοὺς ναυπηγούς του, πῶς κατώρθωσε ὑπὸ αὐτὰς τὰς συνθήκας νὰ ἐπιπλέη.

Εἴχαμε πραγματικῶς μεγάλην τύχην νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ Γιουμουσλοῦκ. Ἦτο ἀδύνατον κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς νὰ εὔρεθῆ καλύτερον μέρος. Ἦτο ἕνας πολὺ μικρὸς ὄρμος, κλειστὸς ἀπὸ παντοῦ σὰν δεξαμενὴ πλοίων καὶ ὅλος ἀμμουδιά. Εἴμεθα ἀσφαλεῖς ἀπὸ οἰονδήποτε καιρόν.

Καμμιά εἰκοσαριὰ σπιτάκια ἀπετέλουν τὸν συνοικισμό, οἱ κάτοικοι τοῦ ὁποίου ἦσαν Τουρκοκρηῖτες καὶ ὠμιλοῦσαν ἑλληνικά.

Ἄλλὰ ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπίσωμεν πολυάριθμα καὶ σοβαρὰ προβλήματα, ὅμοια τῶν ὁποίων δὲν εἶχαν ἄλλοτε παρουσιασθῆ εἰς τὸ Ναυτικόν μας.

Ἡ ταφὴ τῶν νεκρῶν.

Ἡ μεταφορὰ τῶν τραυματιῶν.

Ἡ περίθαλψις καὶ τροφοδοσία τῶν ἐπιζώντων.

Ἡ διαπίστωσις τοῦ νομικοῦ καθεστῶτος τοῦ πλοίου βάσει τῶν ἀρχῶν τοῦ Διεθοῦς Ναυτικοῦ Δικαίου.

Μὲ ἀπησχόλει φυσικά, ὅλως ἰδιαίτερος, ἡ νομικὴ θέσις τοῦ πλοίου. Δὲν ἤδρα κανένα σχετικὸν βοήθημα εἰς τὴν βιβλιοθήκην μας.

Ἦναγκάσθην νὰ ἀνατρέξω εἰς τὰς ἀναμνήσεις μου ἀπὸ τὴν Σχολὴν Δοκίμων, ὅταν ὁ μακαρίτης Καλύβας μᾶς ἐδίδασκε τὸ Διεθνὲς Ν. Δίκαιον. Τελικῶς, κατέληξα εἰς τὴν ἄποψιν ὅτι θὰ εἴχαμε δικαίωμα νὰ παραμείνωμεν εἰς τὴν Τουρκικὴν ἀκτὴν ἕως ὅτου καταστήσωμεν, ἐντὸς εὐλόγου φυσικὰ χρόνου, τὸ πλοῖον ἱκανὸν νὰ πλεύσῃ. Ὅχι νὰ ἀποκτήσῃ τὴν μαχητικὴν του ἰκανότητα.

Αὐτὴ ἡ ἄποψις ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων ὅτι ἦτο καὶ ἡ ὀρθή.

Εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ σπίτια ἐπληροφορήθημεν ὅτι διέμενον ἓνας κύριος ὀνομαζόμενος Χασάν Μπέης. Τελικῶς ἀπεδείχθη ὅτι ἦτο ὁ Ἕλληρ κύριος Νικόλαος Μυριστής, ὑπάλληλος τοῦ Τηλεγραφεῖου Χίου, ὁ ὁποῖος εἶχε διαφύγει ἐκεῖ καὶ ἐνήργει ὡς βοηθὸς τοῦ Ἄγγλου προξένου.

Ἐπῆρξε δι' ἡμᾶς εὐτύχημα ἡ παρουσία τοῦ κ. Μυριστῆ ἐκεῖ. Ἦτο πολῦτιμος καὶ μᾶς παρέσχεον ἀνυπολόγιστον βοήθειαν. Εἶχε εἰς τὸ σπίτι του ἀσύρματον μὲ τὸν ὁποῖον εἰδοποίησα τὸν Ἄγγλον ναύαρχον διὰ τὰ ναρκοπέδια.

Μᾶς ἐβοήθησε διὰ τὰ ἐνοικιάσωμεν χῶρον διὰ τὰ ἐνταφιάσωμεν τοὺς νεκρούς μας, ὡς καὶ τοὺς τοῦ («Χαίργουρωθ»), μᾶς εὔρε καΐκια διὰ τὰ στείλωμεν τοὺς τραυματίας εἰς τὸ Γαλλικὸν Νοσοκομεῖον τῆς Σμύρνης καὶ τὰ στείλωμεν ἐπίσης τὸ περισσεῦον πλήρωμα εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν.

Μᾶς ἐβοήθησεν εἰς τὴν τροφοδοσίαν καὶ μᾶς ἐπροστάτευσεν εἰς τὰς τιμὰς. Ὅταν ἀπεπλεύσαμεν, ἠχρήστευσε μὲ προσωπικὸν κίνδυνον τὸ τηλέφωνον τοῦ χωριοῦ, διὰ τὰ μὴν ἠμπορέσουν οἱ τυχὸν πράκτορες τὰ εἰδοποιήσουν τοὺς Γερμανοὺς διὰ τὸν ἀπόπλον μας.

Τοῦ ἐκφράζω ἀπὸ τοῦ Βήματος αὐτοῦ τὰς θερμότερας εὐχαριστίας ὅλων μας.

Ἐδέχθην κατὰ τὸ μεσημέρι τὴν ἐπίσκεψιν ἑνὸς Τούρκου ὑπολοχαγοῦ, ὁ ὁποῖος μὲ ἐπληροφόρησεν ἐκ μέρους τοῦ Στρατηγοῦ τῆς περιοχῆς ὅτι, ἐὰν ἐντὸς 24 ὥρῶν δὲν ἀπεπλέαμεν, τότε αἱ Τουρκικαὶ ἀρχαὶ θὰ προέβαιναν εἰς κατάσχεσιν τοῦ πλοίου.

Τοῦ ἀπήντησα μὲ ὕφος ἀνθρώπου πὸν ἔπαιζεν εἰς τὰ δάχτυλα τὸ Διεθνὲς Ναυτικὸν Δίκαιον, ὅτι τὸ αἴτημά του ἦτο παράνομον καὶ τοῦ ἀνέπτυξα τὴν νομικὴν γνώμην μου.

Ἐπειδὴ ἐπέμενε, τότε ἐνώπιον τοῦ πληρώματος, τοῦ ἀπήντησα εὐγενῶς μὲν, ἀλλὰ μὲ πολὺ ἀποφασιστικὸν τόνον, ὅτι, ἐὰν ἐπεχείρουν τὰ ἐπιβάλλον τὴν παράνομον ἀποψίν των, τότε θὰ ἀναγκαζόμενοι μὲ μεγάλην λύπην μου τὰ ὑπερασπίσω τὸν («Ἀδρία») καὶ τὴν σημαίαν του μὲ ὅλα τὰ μέσα πὸν διέθετα. Καὶ ὅταν μὲ ἠρώτησε μὲ ποῖον τρόπον, τοῦ ἔδειξα ἀπλῶς τὰ ἀνέπαφα πυροβόλα μας.

Δὲν γνωρίζω ἐὰν αὐτὴ ἡ ἀπειλὴ ἢ ἡ παρέμβασις τῶν Ἄγγλων ἐπέδρασε περισσότερο, πάντως δὲν ἠρωχλήθημεν πλέον ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ.

Μὲ ἓνα αὐτοκίνητον μαζί μὲ τὸν Ναυτικὸν μας Ἀκόλουθον, τὸν μαζαρίτην Βουτσαράν, ἀνεχώρησα διὰ τὴν Σμύρνην, ὅπου ἔπρεπε τὰ ρυθμίσω πολλὰ ζητήματα.

Παραγγείλαμεν ἓναν μαρμάρων μικρὸν τύμβον διὰ τὸν τάφον τῶν νεκρῶν μας.

Ἡ γνωστὴ ἀπὸ τὸν ἐπιτάφιον τοῦ Περικλέους φράσις ἐχαράχθη ἐπ' αὐτοῦ :

«Ἄνδρῶν ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος».

Ἡρμῶσεν ἀπολύτως εἰς τοὺς νεκροὺς τοῦ («Ἀδρία») ἢ ἐπιγραφή αὐτή. Καὶ εἶποντο τὰ ὄνόματα.

Σήμερον ὁ τύμβος αὐτὸς ὑπάρχει εἰς τὸ μνημεῖον τοῦ Π. Ν. εἰς τὸν Σκαρμαγκᾶν.

Εἰς τὴν Σμύρνην ἐπεσκέφθην φυσικὰ τοὺς τραυματίας μας καὶ ἐφρόντισα διὰ τὴν μεταφορὰν των εἰς Ἀλεξάνδρειαν.

Τὸ ἠθικὸν ὄλων των ἦτο ὑπέροχον.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς μεθεπομένης τῆς ἀφίξεώς μας εἰς Γκιουμουσλοῦκ ἔδοκιμάσαμεν μίαν μεγάλην χαρὰν. Ἐνα καῖκι μᾶς ἔφερε σῶον τὸν Κάπτταιν Ντί, τὸν Ράϊτ ὡς καὶ τὸν ἀγνοούμενον δίοπόν μας Ἀθ. Σαββάκην.

Ὁ Σαββάκης ἔσωσεν ὑπὸ μυθιστορηματικᾶς συνθήκας τὸν Ράϊτ. Λυποῦμαι διότι δὲν ἔχω χρόνον νὰ περιγράψω πλήρως πῶς ἐσώθη.

Κατὰ τὴν ἐκροξίν ὁ Σαββάκης ἐξετινάχθη εἰς τὴν θάλασσαν χωρὶς εὐτυχῶς νὰ τραυματισθῆ. Ἐνῶ ἐκολύμβη, εἶδε τὴν σχεδίαν πὸν εἶχαμε ρίξει διὰ τυχὸν ἐπιζῶντας. Ἐπέβη αὐτῆς καὶ καθὼς ἐκωπηλατοῦσε, ἀντελήφθη νὰ κολυμβᾷ ἕνας Ἀγγλος τραυματίας. Τὸν παρέλαβε καὶ κατώρθωσε νὰ φθάσῃ σὲ ἕνα ξερονήσι, ὅπου ὁμως ἔσπασεν ἡ σχεδία τους. Ἀνεγνώρισεν εἰς τὸν ναυαγὸν τὸν Κάπτταιν Ντί, πὸν ἦτο βαρύτερα τραυματισμένος.

Ὁ Σαββάκης ἐπρότεινε νὰ κολυμβήσῃ ἕως ἕνα ἄλλο νησάκι, διὰ νὰ φωνάξῃ ἕνα ἀπὸ τὰ Τουρκικὰ καῖκια πὸν ἐπερνοῦσαν κοντά.

Μετὰ μεγάλας περιπετείας καὶ ἐξαντλητικὸν κολύμβημα πολλῶν ὥρῶν, ἐπέτυχεν νὰ γίνῃ τὴν ἐπομένην ἀντιληπτὸς ἀπὸ ἕνα καῖκι Ἑλληνικῆς ἰδιοκτησίας. Τὸν ἀνέσυραν καὶ κατόπιν ἐπῆγαν καὶ παρέλαβαν τὸν τελείως ἐξηντημένον πλέον Ράϊτ.

Μόλις ἀνέβηκε ὁ Ράϊτ εἰς τὸν («Ἀδρία») μοῦ εἶπε ἕνα ἀπλὸ «Ἐὐχαριστῶ «Ἀδρία»». Τότε ἐθυμῆθηκα τὴν συνέντευξιν πὸν τοῦ εἶχε πάρει ὁ Κορομηλάς.

Εἰς τὸν Σαββάκην ἀπενεμήθη Ἀγγλικὸν πολεμικὸν παράσημον καὶ ὁ Ἑλληνικὸς Πολεμικὸς Σταυρός.

Τὸν Ράϊτ ἀπεστείλαμεν εἰς Σμύρνην μὲ τὸ καῖκι πὸν μετέφερε τοὺς τραυματίας μας.

Ἐνεκα τῆς καταστροφῆς τῶν διαμερισμάτων ὑπῆρχεν ὀξὺ πρόβλημα στεγάσεως τῶν ναυτῶν. Λόγῳ τούτου ἀπεστείλαμεν μὲ δύο καῖκια ὑπὸ δύο ἀξιωματικούς τοὺς πλεονάζοντας ναύτας εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν.

Ἐκρατήσαμεν τοὺς ἀπολύτως ἀπαραιτήτους διὰ τὸ ταξίδι τῆς ἐπιστροφῆς πὸν ἤδη εἶχαμε ἀρχίσει νὰ μελετοῦμε. Διότι τώρα πλέον ὄλαι αἱ σκέψεις μας ἦσαν νὰ καταβάλωμεν πᾶσαν προσπάθειαν διὰ νὰ καταστῆ ὁ («Ἀδρίας») ἱκανὸς

νά πλεύση. Διότι, δὲν ἐσώσαμεν τὸ καράβι μας διὰ τὸ ἀφήσουμε νὰ σκορριάξῃ εἰς τὴν Τουρκικὴν ἀκτὴν. Οὐτε ἐσώσαμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ τὸν πνιγμὸν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν, διὰ τὸ τελειώσωμεν τὸν πόλεμον σὲ κανένα Τουρκικὸν στρατόπεδον συγκεντρώσεως.

Ἐκ τῆς πρώτης ἡμέρας εἶχαμε πάρει τὴν ἀπόφασίν μας. Θὰ ἐφεύγαμε! Πῶς; Αὐτὸ τὸ «πῶς» ἐσκεπτόμεθα καὶ ἐμελετούσαμε συνεχῶς. Σιγὰ σιγὰ ἄρχισε νὰ διαμορφώνεται κάποιον σχέδιον.

Ἐδρiscόμεθα σὲ συνεχῆ ἐπαφὴν μὲ τὸν βοηθὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ναυτικοῦ Ἀκολουθοῦ, τὸν μακαριτὴν πλωτάρχην Γουφσον, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ὄντως πολίτιμος συνεργάτης.

Ταχέως ἐπετύχαμε νὰ πεισθῇ ὁ Ἑγγλὸς ναύαρχος τῆς Μεσογείου νὰ γίνῃ μιὰ προσπάθεια στεγανοποιήσεως τοῦ πλοίου.

Μᾶς ἔστειλαν τὸν Διευθυντὴν τῆς ναυαγοσωστικῆς ὑπηρεσίας τῆς Τουρκίας Ἑγγλὸν κ. Ρῆζ μὲ τὸ ναυαγοσωστικὸν («Ἀλέμνταρ»).

Ἄρχισε τὸ ξαλάφρωμα τοῦ πλοίου καὶ τὸ κτίσιμον ἑνὸς χονδροῦ τοίχου εἰς τὸ κάρρὲ πὸν ἦτο τότε ἡ πρῶρα μας.

Ὁ κ. Ρῆζ ὑπῆρξε θαυμάσιος καὶ ἱκανώτατος.

Ὅσον ἐπροχωροῦσαν αἱ μικροεπισκευαὶ τόσο καὶ ἀπέκτα θετικωτέραν μορφήν τὸ σχέδιόν μας.

Τὴν 23ην Νοεμβρίου αἱ ἐπισκευαὶ συνεχίζοντο, ὅταν ὁ κύριος Ρῆζ μὲ ἐπιληροφόρησεν ἐμπιστευτικῶς ὅτι αἱ Τουρκικαὶ ἀρχαὶ τοῦ ἐζήτησαν νὰ ὀρίσῃ ἡμερομηνίαν ἀποπερατώσεως τῶν ἐπισκευῶν, μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς ὁποίας, ἐὰν δὲν ἀπεπλέαμεν, θὰ προέβαιναν εἰς κατάσχεσιν τοῦ πλοίου.

Ἀμέσως ἀνεχώρησα μὲ αὐτοκίνητον διὰ τὴν Σμύρνην. Ἀνέπτυξα ἐκτενωῶς εἰς τὸν Γουφσον τὸ ὀλοκληρωμένον πλέον σχέδιόν μας καὶ ἐζήτησα νὰ τὸ ὑποβάλῃ εἰς τὸν Ἑγγλὸν ναύαρχον τῆς Μεσογείου.

Ἦμουν εὐχαριστημένος ἀπὸ τὰς ἐπισκευὰς καὶ ἐπίστευα ὅτι τὸ πλοῖον θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἀποπλεύσῃ ὡς εἶχεν.

Τὰ πυροβόλα, παρὰ τὴν ἀστάθειαν πὸν προκαλοῦσαν, θὰ τὰ ἀφήγαμεν εἰς τὴν γέφυραν. Δὲν ὑπῆρχε χρόνος διὰ τὰ ἀφαιρέσωμεν. Εἶχαμε μόνον 25 τόννους πετρελαίου. Ἐπρεπε νὰ μᾶς τοὺς συμπληρώσωμεν ἔστω καὶ μὲ ντῆζελ.

Θὰ ἐπλέαμεν μὲ ἀνάποδα, δεδομένου ὅτι ὅλοι οἱ τεχνικοὶ συνεφώνησαν ὅτι πλοῦς πρὸς πρῶρον ἐθεωρεῖτο ἀδύνατος καὶ ἐσήμαιεν αὐτοκτονίαν, διότι μετ' ὀλίγα μίλια τὸ πλοῖον δὲν θὰ ἤντεχε καὶ θὰ ἐβυθίζετο. Καὶ ἐμεῖς ἔπρεπε νὰ διανύσωμεν 700 ὀλόκληρα μίλια ἕως τὴν Ἀλεξάνδρειαν.

Θὰ ἐταξιδεύαμεν μόνον τὴν νύκτα. Ὡς πρῶτος σταθμὸς θὰ ἦσαν τὰ Λώρουμα, ἕνας θαναμάσιος ὄρμος ἀπέναντι τῆς Ρόδου.

Λόγω τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως πυξίδων ἔπρεπε νὰ μᾶς διατεθοῦν δύο M.G.B. μικροὶ κανονιοφόροι, διὰ νὰ μᾶς χρησιμεύσουν ὡς πλοηγοί, θὰ ἀκολουθούσαμεν τὸ ὑδάτινον ἴχνος των.

Σύμφωνα μὲ τὰς πληροφορίες μας οἱ Γερμανοὶ διέθεταν πλήρη ἀεροπορικὴν ὑπεροχὴν.

Κάθε βράδν μιὰ Γερμανικὴ τορπιλλάκατος ἐπειροπολοῦσε ἔξω τοῦ Γκιουμουσλοῦκ.

Εἶχαν ἐγκαταστήσει ἕνα ἰσχυρότατον προβολέα, ὁ ὁποῖος τὸ βράδν ἐσάρωνε συνεχῶς τὸ στενὸν τῆς Κῶ.

Καὶ τέλος, ἕνα ἀντιτορπιλικὸν περιεπόλει εἰς τὸν κόλπον τῆς Σύμης.

Μᾶς ἐφύλαγαν, ὅπως βλέπετε, πολὺ καλά.

Ἐπὶ τέλους ἔφθασεν ἡ ἀπάντησις τοῦ Ναυάρχου.

Συμφώνει ἀπολύτως ἐπὶ ὅλων ἀνεξαίρετως τῶν προτάσεών μας. Ποία ἀνακούφισις!

Ἦρῃσα πλέον ὡς ἡμερομηνίαν ἀπόπλου τὴν ἐνάτην νυκτερινὴν τῆς 1ης Δεκεμβρίου, πὸν ἐπίσης ἀπεδέχθη ὁ Ἄγγλος Ναύαρχος. Οἱ Ἄγγλοι πάντοτε βασιλεύονται εἰς τὴν γνώμην τοῦ ἐπὶ τόπον Ἀξιωματικοῦ.

Εἰς τὸ Γκιουμουσλοῦκ ἔφθασα τὰ μεσάνυχτα καὶ ἀμέσως ἐκάλεσα συμβούλιον ἀξιωματικῶν. Τὴν ἐπομένην ὠμίλησα εἰς τοὺς ὑπαξιωματικοὺς καὶ ναύτας. Δὲν ἐχρειάζοντο πολλὰ λόγια. Ἐκατάλαβαν τελείως τί ἐπρόκειτο νὰ ἐπιχειρήσωμεν καὶ τὸ ἀντιμετώπισαν μὲ ἀποφασιστικὴν γενναίων μαχητῶν.

Φυσικά, θὰ εἴμεθα ὅλοι εἰς παμφυλακίην. Δηλαδή δὲν ὑπῆρχε περίπτωσις ἀντικαταστάσεως κανενὸς καθ' ὅλον τὸν πλοῦν. Καὶ ἐπρόκειτο νὰ κρατήσῃ ἕξ ἡμέρας.

Τὸ πρῶν ἐτελέσαμεν μνημόσυνον εἰς τὸ μνημεῖον τῶν νεκρῶν μας.

Ὀλίγα λόγια καὶ μιὰ ὑπόσχεσις. Γρήγορα θὰ ἐπιστρέψωμεν διὰ νὰ σᾶς πάρωμεν εἰς τὴν Πατρίδα, ὑπόσχεσις πὸν ἐπραγματοποιήθη μετὰ δύο ἔτη.

Εἰς τὰς 5 τὸ πρῶν τῆς 1ης Δεκεμβρίου κατέπλευσαν εἰς τὸν ὄρμον τῆς Μανταλένα αἱ τρεῖς M. G. B.

Ὁ Διοικητὴς των μὲ ἐπισκέφθη καὶ συνεννοήθημεν ἐπὶ ὅλων τῶν λεπτομερειῶν τοῦ πλοῦ.

Μᾶς ἔφεραν καὶ τὸν πλωτάρχην ναυηγὸν Πέρρου τοῦ ἐπιτελείου τοῦ Ἄγγλου Ναυάρχου.

Καθ' ὄλην τὴν ἡμέραν ἐσυνεχίσαμεν τὴν κανονικὴν ζωὴν μας, διὰ νὰ μὴ γίνῃ ἀντιληπτὴ ἡ προετοιμασία μας πρὸς ἀπόπλουν.

Εἰς τὰς 6.30 τὸ ἀπόγευμα ἔδωσα ἐντολὴν εἰς τὸν Ἀράτην νὰ ἀνάγῃ τοὺς λέβητας.

Εἰς τὰς 9 ἀκριβῶς μὲ ἓνα ἀνάποδα ἡρέμα ὁ («Ἀδρίας»), τὸ καλὸ αὐτὸ καράβι, ἐξωντάνευσε καὶ ἐξεκάθισε μαλακά.

Ἐβγήκαμε εὐκολώτατα ἀπὸ τὸν τόσον φιλόξενον ὄρμον τοῦ Γκιουμουσλούκ.

Ἀποπλέομεν... Ἀνάποδα ὀλοταχῶς...

Μὲ τὰς πρώτας κινήσεις ἡ πρύμνη ἄρχισε νὰ στρέφῃ ἀριστερὰ μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τοὺς βράχους. Ἐνόμισα ὅτι ἦτο λάθος τοῦ πηδάλιου, καὶ τοῦ ἔκαμα μερικὰς παρατηρήσεις. Ἀλλὰ πρὸς μεγάλην στενοχωρίαν μου μοῦ ἀπῆρτησε ὅτι δὲν ἔκανε λάθος.

Προσεπάθησα μὲ διαφόρους χειρισμοὺς νὰ κυβερνήσω τὸ σκάφος χωρὶς ὅμως ἐπιτυχίαν. Τὸ πλοῖον ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὸ πηδάλιον. Ἀντελήφθην ὅτι δὲν εἶχαν κοπῆ ὅλες οἱ λαμαρίνες ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν, μὲ ἀποτέλεσμα ὅτι μᾶς ἔκαναν τιμόνι.

Τότε ἐπιχειρῶ νὰ κυβερνήσω μὲ πρόσω. Μὲ τὰς πρώτας ὅμως κινήσεις τῶν μηχανῶν τὸ πλοῖον γίνεται ἀποτόμως ἔμπροσθεν, ἐνῶ κλίνει πρὸς τὰ δεξιὰ.

Ὁ Ἀράτης μοῦ τηλεφωνεῖ ὅτι τὸ βύθισμα ἠδῆξήθη κατὰ 80 ἑκατοστὰ καὶ ὅτι παρατηρήθη ἐπίσης μικρὰ διαρροὴ εἰς τὸ καρρὲ τῶν Ἀξιωματικῶν. Εἰς τὴν προῶραν μας δηλαδή. Κινῶ πάλιν τὰς μηχανὰς ἀνάποδα.

Παρ' ὅλας τὰς ἐπιμόνους προσπαθείας μου, τὸ πλοῖον ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὸ πηδάλιον ὅταν ἐπλέαμεν μὲ ἀνάποδα.

Καὶ ἦλθε πλέον ἡ τρομερὴ στιγμή. Ἐπρεπε νὰ διαλέξω. Ἡ θὰ ἐγκαταλείπαμεν τὴν προσπάθειαν διαφυγῆς καὶ ὁ («Ἀδρίας») θὰ παρωπλίζετο εἰς τὴν Τουρκικὴν ἀκτὴν, ἢ θὰ ἐπλέαμεν μὲ πρόσω, μὲ τὸν τρόπον δηλαδή πὸς οἱ τεχνικοὶ ἀπεκάλουν πορείαν αὐτοκτονίας, ὁπότε καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναμένωμεν ὅτι ἐντὸς ὀλίγου τὸ πλοῖον θὰ ἀντιμετώπιζε τὸν κίνδυνον νὰ βυθισθῇ.

Δὲν ἐδίστασα καθόλου.

Πρόσω ἡμιταχῶς καὶ («αἱ δύο»), στροφαι 100. Ὁ Θεὸς βοηθός. Ἀρχίζομεν νὰ πλέωμεν πρὸς τὰ ἔμπροσ ἐμπροσθοὶ καὶ μὲ κλίσιν, ἀλλὰ πλέομεν. Μὲ ταχύτητα 10 μιλίων κατευθυνόμεθα πρὸς τὸ στενὸν τῆς Κῶ.

Ὁ προβολεὺς τῶν Γερμανῶν ἀνιχνεύει. Εὐτυχῶς ἐκείνην τὴν στιγμὴν φθάνει ἓνα Γερμανικὸν Νοσοκομειακὸν καὶ ὁ προβολεὺς τοῦ φωτίζει τὸν εἴσπλουν.

Ἐπωφελήθημεν ἀμέσως καὶ μὲ ὀλοταχῶς ἐπεράσαμεν τὸ στενόν. Τὸ πλοῖον ἦρθεν εἰς τὴν αὐξῆσιν αὐτῆς τῆς ταχύτητος. («Τύχη μιὰ φορά»), ἀκούεται νὰ λέῃ

κάτω από την γέφυρα ο ταμίας μας ο Γιαννάκης. «Κτύπα ξύλο, μωρέ», τὸν ἀνακαλεῖ εἰς τὴν τάξιν ὁ Καποδίστριας.

Ὁ καιρὸς ἄρχισε νὰ γίνεται ἄσχημος. Ἡ χειροτέρευσις τοῦ καιροῦ εἶχε τὸ καλὸν ὅτι διηκούλυε τὴν διαφυγὴν μας, ἀλλὰ δὲν ἔπρεπε νὰ χαλάσῃ πολὺ, διότι θὰ ἐκινδυνεύαμεν πλέον νὰ μὴν ἠμπορῆ νὰ ἀνθέξῃ τὸ καράβι.

Συνεχεῖς ἀναφοραὶ μᾶς δίδουν πληροφορίας ὅτι αἱ ἀντλῖαι μας δὲν προφθάνουν νὰ ἀντλοῦν τὰ νερὰ πὸν κατέκλυσαν τὸ καρρὲ καὶ ὅτι ἡ θάλασσα εἶχεν ἀρχίσει νὰ πλημμυρίζῃ τὸν διάδρομον τοῦ κυρίου καταστρώματος.

Ὁ Ἀράπης ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἄγγλος ναπηγὸς ὁ Πέρορ ζητεῖ ἐλάττωσιν τῆς ταχύτητος. Ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ ὁ Μουρζίκης ἀναφέρει ὅτι εἴμεθα καθυστερημένοι ἀπὸ τὴν ὥραν πὸν εἴχαμε προγραμματίσει νὰ παραλλάξωμεν τὸν φάρον Κριόν.

Φυσικὰ, πρὸ τοῦ κινδύνου νὰ περάσωμεν μὲ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας τὸν κόλπον τῆς Σύμης, ἀναγκάζομαι νὰ ἀυξήσω τὴν ταχύτητα.

Ὅλοι, ἀξιωματικοὶ καὶ ναῦται, ἔχουν πέσει εἰς τὰς ἀντλίας.

Ὁ καιρὸς ὅμως χειροτερεύει συνεχῶς καὶ φυσικὰ ἀυξάνει καὶ ὁ κυματισμὸς, ὁ ὁποῖος γίνεται ἀπειλητικὸς. Οἱ ἀναφορὲς σιγὰ σιγὰ καταντοῦν ἀπελπιστικῆς, εἶναι θαῦμα πὸν ἀντέχει τὸ καράβι.

Καθὼς ἀρχίσωμεν νὰ παραπλέωμεν τὴν Σύμην κατὰ τὰς 3.30 τὸ πρωί, ὁ Πέρορ ἔρχεται τρέχων εἰς τὴν γέφυρα καὶ μοῦ ἀναφέρει ὅτι τὸ πλοῖον δὲν ἠμπορεῖ πλέον νὰ κρατήσῃ, ὅτι θὰ βυθισθῇ ἀσφαλῶς καὶ ὅτι πρέπει νὰ τὸ προσαρᾶξωμεν τώρα εἰς τὴν Τουρκικὴν ἀκτὴν.

Τοῦ ἀπαντῶ: «Καλῶς».

Δὲν φεύγει καὶ μοῦ ἐπαναλαμβάνει τὰ ἴδια. Τότε τοῦ εἶπα αὐτὸ πὸν ἤμουν βέβαιος ὅτι ὅλοι ἀνεξαιρέτως εἰς τὸν «Ἀδρίαν» αἰσθανόμεθα τὴν στιγμὴν ἐκείνην.

«Ἄκου Πέρορ, ἐσὺ εἶσαι ναπηγὸς καὶ κάνεις καλὰ νὰ μοῦ λὲς τὴν γνώμη σου. Σὲ ἄκουσα. Ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα ὅμως εἶναι δική μου δουλειά. Ἐγὼ εἶμαι ὁ Κυβερνήτης. Τὸ καράβι δὲν θὰ τὸ ρίξω ἔξω. Ἄν εἶναι νὰ χαθῇ, θὰ χαθῇ εἰς τὸ στοιχεῖο του, εἰς τὴν θάλασσαν. Θὰ πᾶμε ἐμπρὸς καὶ θὰ τὸ δῆς πὼς δὲν θὰ βουλιάξωμε».

Χαιρετᾶ κανονικὰ καὶ φεύγει μὲ ἓνα «ὦλ-ράϊτ, σέρ».

Ὁ Μουρζίκης σὲ κάποια στιγμὴ μὲ ἐρωτᾶ ποῖα εἶναι ἡ διαφορὰ μεταξὺ ὑποβρυχίου καὶ καταδυομένου.

«Γιατί σὲ ἐνδιαφέρει;» τὸν ἐρωτῶ.

«Διὰ νὰ ξεύρω σὲ ποῖα κατηγορία νὰ ταξινομήσω τὸν “Ἀδρίαν”!»

Ἡ κατάσταση, πὸν χαρακτηρίζεται πολὺ καλὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν τοῦ Μουρίκη, γίνεται ἀκόμη πλέον κρίσιμος.

Τὸ καρὰβι κτυπᾷ σκληρὰ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ σὲ κάθε κτύπημα συνταράσσεται δλόκληρον.

Ἄδειάζομεν εἰς τὴν θάλασσαν τὸ ἄχρηστον πετρέλαιον καὶ ὅ,τι ἄλλο ἤμποροῦμε νὰ πετάξομε. Μᾶς ἀνακουφίζουν κάπως οἱ ἐνέργειες αὐτές.

Εἰς τὰς 06.00 εἶναι ἀκόμη νύκτα, ὅταν περνοῦμε τὸ Ἄκρωτήριον Ἀλοῦπο καὶ εἰσπλέομεν εἰς τὸν θαυμάσιον ὄρμον τῶν Λώρρυμα. Ἀμέσως προβαίνομε σὲ ἀπαραίτητες ἐπισκευὲς τῶν βλαβῶν πὸν εἶχαμε πάθει ἀπὸ τὴν θάλασσα τὸ βράδυ.

Τὸ ἀπόγευμα, ἡμέρα ἀκόμη, ἀπεπλεύσαμεν εἰς τὰς 16.00 διὰ τὸ Καστελλόριζον. Ἐπλέαμεν ξυστὰ εἰς τὰς ἀποκρήμνους Τουρκικὰς ἀκτᾶς, διὰ νὰ μὴ μᾶς ἐντοπίσῃ τὸ ραντὰρ τῆς Ρόδου.

Ὁ καιρὸς ἐβελτιώθη πολὺ.

Ὁ πλοῦς κατὰ τὴν νύκτα αὐτὴν ἦτο σχεδὸν ἰδεώδης ἐν συγκρίσει μὲ τῆς προηγουμένης.

Ὁ Πέρρυ μού λέγει ὅτι τὸν εἶχαν εὐχαριστήσῃ πολὺ αὐτὰ πὸν τοῦ εἶπα, διότι καὶ αὐτὸς ἤθελε νὰ σωθῇ ὁ «Ἀδρία».

Ἡ μόνη μας ἀνησυχία ἐκεῖνο τὸ βράδυ, ἢ ὅποια ὅμως σιγὰ σιγὰ ἔγινε ἀγωνία, ἦτο τὸ ἐρώτημα, ἐὰν θὰ μᾶς ἔφθανε τὸ πετρέλαιον.

Μόλις ἐφώτισεν ἡ ἡμέρα, ἐφάνησαν ἔξω ἀπὸ τὸ Καστελλόριζον δύο Ἀγγλικὰ ἀντιτορπιλικὰ τὰ ὁποῖα θὰ μᾶς ἐσυνόδευαν πλέον καὶ θὰ μᾶς ἐπροστάτευαν. Ἦσαν οἱ παλαιοὶ μας γνώριμοι «Τζέρβις» καὶ «Πένν» μὲ διοικητὴν τὸν φίλον μας ἀπὸ τὸ Φρη Τάουν, τὸν πλοίαρχον Χέντερσον, ὁ ὁποῖος μᾶς καλωσόρισε θερμότητα.

Ἐφθάσαμεν εἰς τὸν Τουρκικὸν ὄρμον Κακάβα καὶ παρεβάλαμε δίπλα εἰς τὸ «Τζέρβις», ἀπὸ τὸ ὁποῖον καὶ ἐφωδιασθήκαμε μὲ τὸ πολύτιμον πετρέλαιον πὸν ἐχρειαζόμεθα. Ἦτο καιρὸς, διότι εἶχαμε μείνει μὲ 11 τόννους μόνον.

Εἰς τὸ καρρὲ τοῦ Χέντερσον ἔγινε συμβούλιον διὰ νὰ ρυθμίσωμεν τὸν περαιτέρω πλοῦν. Ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἓνα Γερμανικὸν ἀναγνωριστικὸν ἐπέταξε πολὺ χαμηλά. Μᾶς εἶχαν ἐπισημᾶνει πλέον.

Κατὰ τὸ συμβούλιον ἀνεπτύχθησαν πολλαὶ ἀπόψεις μὲ βάσιν τὸν πλοῦν κατὰ μῆκος τῶν Τουρκικῶν ἀκτῶν.

Ἡ ἄποψίς μου ἦτο διαφορετικὴ καὶ ἐβασίζετο εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἐγνώριζαν ἤδη τὰς κινήσεις τοῦ «Ἀδρία». Ἐπρότεινα λοιπὸν νὰ ἀποπλεύσωμεν τὴν ἡμέραν κατὰ τὰς 16.30 τὸ ἀπόγευμα καὶ νὰ πλεύσωμεν πρὸς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος, κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν Κύπρον. Διότι, εἶχα τὴν γνώμην ὅτι οἱ Γερ-

μανοὶ λογικῶς σκεπτόμενοι δὲν θὰ ἐφαντάζοντο ποτέ ὅτι ἓνα πλοῖον εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ («Ἀδρία») θὰ ἐρριψοκινδύνευε νὰ πλεύσῃ εἰς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν καὶ ἰδίως τὸν Δεκέμβριον, καὶ συνεπῶς μόλις θὰ ἐνύκτωνε θὰ ἄρχιζαν νὰ μᾶς ζητοῦν διὰ νὰ μᾶς βομβαρδίσουν εἰς τὰς τουρκικὰς ἀκτὰς, τὰς ὁποίας ἐπίστευαν ὅτι θὰ παρεπλέαμεν.

Ἄλλὰ ἐμεῖς, ἀφοῦ θὰ εἶχαμε ἀποπλεύσει τὸ ἀπόγευμα, θὰ εἶχαμε ἀνοιχθῆ πολὺ καὶ δὲν θὰ ἤμποροῦσαν νὰ μᾶς ἀνιχνεύσουν τὰ φωτιστικὰ των.

Ὁ πλοίαρχος Χέντερσον, πού ἦτο ἓνας πολὺ ὀρμητικὸς ἀξιωματικὸς, συνειφώνησεν ἀπολύτως μαζί μου.

Κατὰ τὰς ὀκτὼ τὸ βράδυ τὰ Γερμανικὰ ἀεροπλάνα ἄρχισαν μὲ τὰ φωτιστικὰ των νὰ προσπαθοῦν νὰ μᾶς ἐντοπίσουν. Ἄλλὰ ἐμεῖς εἴμεθα πλέον μακρὰ. Τελικῶς, ἐβομβάρδισαν ἄλλην μίαν φορὰν τὸ πολυπαθὲς Καστελλόριζον.

Τὸ πρωὶ εἶχαμε, παρακαλῶ, καὶ ἀεροπορικὴν κάλυψιν ἀπὸ 3 Ἀγγλικὰ ἀεροπλάνα. Δὲν ἐπιστεύαμεν πλέον εἰς τὰ μάτια μας.

Τὸ βράδυ, μετὰ ἓνα ἡμερώτατον πλοῦν, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Λεμεσσὸν ὅπου παρελάβαμεν 103 τόννους πετρελαίου.

Καὶ τώρα πρὸς Ἀλεξάνδρειαν.

Ἡ 6ῃ Δεκεμβρίου ἐξημέρωσε μιὰ ὠραία ἡλιόλουστη ἡμέρα. Εἰς τὸ ἀπογυμνωμένον κατάρτι μας ὑψώσαμεν τὸ σῆμα τοῦ ἀκυβερνήτου ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὴν μεταξωτὴν σημαίαν μας, διὰ νὰ τιμῆσωμεν μὲ μικρὸν σημαιοστολισμὸν τὴν ἐορτὴν τοῦ Ἀγίου Νικολάου.

Ἐνας ἄριστος οἰωνὸς νὰ φθάνωμεν αὐτὴν τὴν ἡμέραν. Εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ ὀνομαστικὴ ἐορτὴ τοῦ Πατέρα μου πρὸς τὸν ὁποῖον στέλλω νοερῶς τὰς καλυτέρας εὐχὰς μου.

Ὁ («Ἀδρίας») σπρώχνει ἐμπρὸς του μὲ τὰ τραυματισμένα σπλάχνα του τὰ γαλανὰ νερὰ καὶ οἱ ἀφροὶ πού σηκώνονται ἀπὸ τὸ ὄργωμα αὐτὸ σκεπάζουν σὲ ἀρκετὴν ἀπόστασιν τὴν θάλασσαν.

Ἀξιωματικοὶ καὶ ναῦτες ἐπῆγαν ἐκ περιτροπῆς νὰ πλυθοῦν καὶ νὰ ἐνδυθοῦν. Μὲ ἀλλαγὰς μεταξύ των ἐπέτυχαν νὰ ἔχουν ὅλοι μίαν ἐμφάνισιν εὐπρεπῆ καὶ ὁμοίμορφον.

Ἐπρεπε νὰ εἰσπλεύσωμεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὅπως ἐφθάναμεν εἰς τὸ παρελθόν. Καθαροὶ καὶ τακτικοί.

Φαίνεται πλέον ἡ Ἀλεξάνδρεια.

Εἰς τὰς 12.40 ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ διαύλου, εἰς τὸ Σοῦλντερο.

Δὲν ἐχρειαζόμεθα πλέον πυξίδα. Τὸ μάτι φθάνει.

Ἐπιστρέφομεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν μετὰ ἀπὸ τόσα γεγονότα.

Ἔχουμε ὅλοι μας κάποια περιέργεια νὰ ἰδοῦμε πῶς θὰ μᾶς δεχθοῦν οἱ συνάδελφοί μας, ἴσως ἐπεριμέναμε καὶ κάποια φιλοῦποδοχή, ἀλλὰ κανεὶς μας δὲν ἐφαντάσθη ποτὲ τὴν μεγαλειώδη καὶ θριαμβευτικὴν ὑποδοχὴν ποὺ μᾶς ἐπέφύλαξαν οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Σύμμαχοι.

Ὅταν εἴμεθα ἀκόμη εἰς τὸν δίαυλον, βλέπομεν τὸ ναρκαλιευτικὸν μας «Σαλαμινία» μὲ κυβερνήτην τὸν Λούην νὰ μᾶς πλησιάζῃ. Ἡ γέφυρα καὶ τὰ καταστρώματά του εἶναι γεμᾶτα κόσμος.

Εἰς τὴν γέφυραν εἶναι ὁ Διοικητὴς τῶν Ἀντιτορπιλικῶν, οἱ ἄλλοι Ἀνώτεροι Διοικηταὶ καὶ τὸ Ἐπιτελεῖον τοῦ Α. Σ.

Καθὼς περνᾷ δίπλα μας, μᾶς χαιρετοῦν μὲ τρεῖς βροντερὲς ζητωκραυγές. Ἡ «Σαλαμινία» ἀναστρέφει καὶ μᾶς συνοδεύει τιμητικῶς.

Μᾶς μεταδίδουν διάφορα συγχαρητήρια σήματα.

Ἴδου μερικά :

«Πρὸς “Ἀδρίαν” ἀπὸ Ἀρχηγὸν Στόλου (ναύαρχος Ἀλεξανδρῆς).

Ἐκφράζω ἄκραν μου εὐαρέσκεια νὰ διάσωσιν πλοῖον, ἣτις ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπιδειχθεῖσαν παρὰ τοῦ Κυβερνήτου ναυτικὴν ἰκανότητα καὶ ψυχραιμίαν καὶ τὰς προσπάθειάς πάντων τῶν ἐπιβαινόντων».

«Πρὸς “Ἀδρίαν” ἀπὸ Διοικητὴν Ἀντιτορπιλικῶν (Πλοίαρχος Πετρόπουλος).

Σᾶς χαιρετῶ καὶ σᾶς ἀσπάζομαι διὰ τὴν διάσωσιν τοῦ καραβιοῦ σας. Τὸ Ναυτικὸν καὶ ἡ Ἑλλάς ὀλόκληρη εἶναι εὐτυχεῖς καὶ ὑπερήφανοι.

Καθὼς ἐπλησιάζαμεν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος, φαίνονται νὰ ἔρχονται ὀλοταχῶς δύο βενζινάκατοι. Μόλις πλησιάζουν, ἀναστρέφουν καὶ μᾶς παρακολουθοῦν ἢ μίᾳ δεξιᾷ καὶ ἢ ἄλλῃ ἀριστερά. Εἰς τὴν δεξιὰν ἐπέβαιναν ὁ Ὑπουργὸς Ναυτικῶν ἀείμνηστος Σοφοκλῆς Βενιζέλος, μὲ τὸ Ἐπιτελεῖον τοῦ Ὑπουργείου καὶ εἰς τὴν ἄλλην ὁ Ἄγγλος Ναύαρχος τῆς Ἀλεξανδρείας Πόλαντ μὲ τὸ ἐπιτελεῖον του.

Μᾶς χαιρετοῦν ἐνθουσιωδῶς ὅλοι τους.

Ἡ ἐξόχως τιμητικὴ αὐτὴ συνοδεία μᾶς γεννᾷ ἓνα ζωηρὸν αἶσθημα συγκινήσεως.

Ὅταν εἰσπλέομεν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος, ὁ σηματοφορικὸς σταθμὸς μᾶς μεταδίδει τὸ ἀκόλουθον σῆμα τοῦ Ἄγγλου Ἀρχηγοῦ τοῦ στόλου τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, τοῦ Ναυάρχου Οὐίλλις.

«Πρὸς “Ἀδρίαν” ἀπὸ Α. Σ. Μ. Ἀνατολῆς.

Πολὸν εὐτυχῆς ποὺ σᾶς ἐπαναβλέπω. Ἡ ἀποφασιστικότης σας νὰ σώσετε τὸ πλοῖον σας παρηκολυθῆθῃ μετὰ θαυμασμοῦ καὶ σᾶς συγχαίρω διὰ τὸ λαμπρὸν κατόρθωμα».

Ἐπίσης, μᾶς κοινοποιοῦν καὶ ἓνα σῆμα τοῦ Ἑγγλοῦ Ἀρχηγοῦ Στόλου τῆς Μεσογείου τοῦ Ναυάρχου Κάνιγκαμ πρὸς τὸν Ἑλληνα Ἀρχηγὸν Στόλου.

«Θὰ ἤθελα νὰ σᾶς εἶπω πόσον εὐχαριστημένος εἶμαι μαθάνων ὅτι ὁ «Ἀδριάς» ἔφθασεν εἰς τὸν λιμένα. Παρηκολούθησα μετὰ θαυμασμοῦ τὸν ἀποφασιστικὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Κυβερνήτης κατέστησε τὸ βλαβὲν πλοῖον του ἔτοιμον πρὸς πλοῦν καὶ τὸ ἐπανάφερε τόσα μίλια καὶ μὲ τόσας δυσχερείας.

Ἐλπίζω ὅτι οἱ γενναῖοι ἀξιωματικοὶ καὶ ἄνδρες του θὰ εὗρουν συντόμως ἄλλο πλοῖον εἰς τὸ ὁποῖον νὰ συνεχίσουν τὸν ἀγῶνα καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ «Ἀδριάς» θὰ ἐτοιμασθῇ ὅπως ἀναλάβῃ καὶ πάλιν μίαν ἡμέραν ὑπηρεσίαν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Πολεμικὸν Ναυτικόν».

Ἀμέσως μετὰ μᾶς ἐκοινοποιήθη καὶ τὸ κάτωθι σῆμα τοῦ Κάνιγκαμ πρὸς τὸ Βρετανικὸν Ναυαρχεῖον.

«Πρὸς Βρετανικὸν Ναυαρχεῖον ἀπὸ Α. Σ. Μέσης Ἀνατολῆς.

Ὁ «Ἀδριάς» κατέπλευσεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν 13.30 σήμερον, πλεύσας μὲ τὰς ἰδίας του δυνάμεις. Ἐπιτυχία αὐτῆς τῆς παρακεκινδυνευμένης ἐπιχειρήσεως, ὀφείλεται μεγάλως εἰς τὴν ἰκανότητα καὶ ἀποφασιστικότητα τοῦ Κυβερνήτου».

Ὅταν διαβάζονται αὐτὰ τὰ σήματα, τὰ μάτια ὄλων λάμπουν ἀπὸ χαρὰν καὶ ὑπερηφάνειαν. Πέντε-ἕξ ἀκόμη βενζινάκατοι ἀπὸ διάφορα πολεμικὰ πλοῖα, ἑλληνικὰ καὶ ξένα, κατάφοροι προστίθενται εἰς τὴν τιμητικὴν συνοδείαν μας, ἐνῶ οἱ ἐπιβάται των ζητωκραυγάζουν μανιωδῶς.

Πλησιάζομεν πρὸς ἓνα μεγάλο Ἀγγλικὸν Καταδρομικὸν τὸ ὁποῖον ἔχει παρατεταγμένον εἰς τὴν πρύμνην τὸ πλήρωμά του. Νομίζομεν ὅτι θὰ ἐπρόκειτο διὰ κάποια σνήθη ὑπηρεσιακὴν κίνησιν.

Ὅταν ὅμως ἐπλησιάσαμεν καὶ πρὶν προφθάσωμεν νὰ τοῦ κτυπήσωμεν ἀκινήσιαν διὰ νὰ τοῦ ἀποδώσωμεν τὰς σνήθεις τιμὰς, ἀκούεται ἓνα παράγγελμα ἀπὸ τὸ μεγάρωνόν του καὶ διὰ μιᾶς χίλια καπέλλα ὑψώνονται εἰς τὸν οὐρανόν, ἐνῶ ἀπὸ χίλια στόματα ἀκούεται ἓνα βροντερόν σὰν κεραυνὸς «Οὐρρα», πὺ ἐπαναλαμβάνεται τρεῖς φορές.

Ἀριστερά μας εὐρίσκεται ἓνα Πολωνικὸν ἀντιτορπιλικόν. Καθὼς περνοῦμε δίπλα του, μᾶς ζητωκραυγάζουν καὶ αὐτοὶ τρεῖς φορές μὲ τὴν ἰδικὴν τους ἰαχὴν.

Τότε μόνον ἠγγνόησα ποίου εἶδους ὑποδοχὴν μᾶς εἶχαν ἐτοιμάσει οἱ Ἑγγλοι καὶ ποίου εἶδους τιμὰς μᾶς ἀπένειμαν. Καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου εἰς τὴν Μεσόγειον, μόνον εἰς δύο ἄλλας περιπτώσεις εἶχε γίνεи παρομοία ὑποδοχὴ.

Τὴν πρώτην ὅταν ἐπέστρεφεν νικητὴς ἀπὸ τὴν Ναυμαχίαν τοῦ Ματαπᾶ ὁ Ἀγγλικὸς Στόλος μὲ τὸν Κάνιγκαμ καὶ τὴν δευτέραν ὅταν ὁ Στόλος τῶν Καταδρο-

μικῶν τοῦ Ναυάρχου Βάϊαν ἐπέστρεφε τροπαιοῦχος ἀπὸ τὸ περίφημον ἐκεῖνο Κονβόυ πρὸς τὴν Μάλταν.

Καὶ κατὰ τὰς δύο αὐτὰς περιπτώσεις αἱ τιμαὶ εἶχον ἀποδοθῆ εἰς δλόκληρον Στόλον. Εἰς μεμονωμένον πλοῖον διὰ πρώτην φορὰν κατὰ τὸν πόλεμον αὐτὸν ἀπεδίδοντο παρόμοιαι τιμαὶ εἰς τὴν Μεσόγειον.

Αἰσθάνομαι νὰ σαστίζω. Τὰ ἔχω χαμένα. Δὲν ἐφантаζόμουν ποτὲ ὅτι θὰ μὲ ἀξίωσεν ὁ Θεὸς νὰ ζήσω παρομοίως στιγμάς.

Τὸ λιμάνι εἶναι γεμᾶτο ἀπὸ πολεμικὰ πλοῖα ὄλων τῶν ἐθνικοτήτων. Ἀγγλικά, Γαλλικά, Πολωνικά, Ὀλλανδικά, Ἑλληνικά.

Ἀπὸ κάθε πλοῖον πὸν προσπερνοῦμε μᾶς χαιρετοῦν μὲ ζητωκραυγὰς.

Τὰ ναρκαλιευτικὰ καὶ τὰ ἐμπορικὰ σφυρίζουν μὲ τὶς σειρήνες τους τὸ γράμμα V τῆς Νίκης, τὸ ὁποῖον εἶναι ὅμοιον μὲ τὴν μουσικὴν ὑπόκρουσιν τῆς Ἐνάτης Συμφωνίας τοῦ Μπετόβεν.

Ἡ συγκίνησις ὄλων μας εἰς τὸν «Ἀδριάν» ἔχει φθάσει εἰς τὸ κατακόρυφον.

Τὰ μάτια μας ὑγραίνονται.

Ἐνας κόμβος μοῦ ἀνεβαίνει εἰς τὸν λαιμόν, ἐνῶ τὰ μάτια μου θολώνουν.

— Μουρική, δὲν βλέπω καλὰ μπροστά μου. Θὰ τὸ σπάσω τὸ καράβι.

— Μὴ σᾶς νοιάζει, κύριε Κυβερνήτα, μοῦ ἀπαντᾷ ὁ Μουρικός, εἶναι, πὸν εἶναι σπασμένο.

Ἡ ἀπάντησις αὐτὴ μοῦ φέρνει τὰ γέλια καὶ μὲ λύνει ἀπὸ τὸ κῶμα συγκινήσεως πὸν μὲ εἶχε καταλάβει.

Κοιτῶ γύρω μου. Πρόκειται περὶ ἀποθεωτικῆς ὑποδοχῆς.

Ὅσους Ἀξιοματικούς καὶ ἄνδρας βλέπω, εἶναι ὅλοι δακρυσμένοι.

Κανεὶς δὲν ὀμιλεῖ. Κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὀμιλήσῃ.

«Μπράβο παιδιά», τοὺς φωνάζω. «Γιὰ σᾶς εἶναι ὅλα αὐτά».

Ὁ Κάπτταιν Ντὶ ἔχει σηκώσει μὲ σήματα πὸν σκεπάζουν ὅλο τὸ καράβι του «Well done Adrias» — «Εἶγε “Ἀδρία”»!

Ὁ διάδοχος τοῦ μακαρίτη Todd μᾶς σημαίνει :

«Πρὸς “Ἀδρία” ἀπὸ Ἀρχηγὸν Ἀντιτορπιλικῶν.

Θερμότατα συγκαρητήρια ἐπὶ τῇ ἀσφαλεῖ ἐπανόδῳ. Στόπ. Ἐνα θαυμάσιον ἔργον ναυτικότητος τὸ ὁποῖον ὅλοι μας θαυμάζομεν».

Ὁ Κυβερνήτης τοῦ «Θεμιστοκλῆ» (Κυβερνήτης Σαρρῆς) μᾶς σημαίνει :

«Πρὸς “Ἀδρία” ἀπὸ “Θεμιστοκλῆ».

Καλῶς ἤρθατε. Τιμὴ καὶ δόξα εἰς ὑμᾶς καὶ δι’ ἡμᾶς πὸν πολεμοῦμεν μαζί σας».

Ἐπίσης, ὁ Κυβερνήτης τοῦ «Μιαούλη» Ἐμ. Μπαντούρης σημαίνει :

«Μὲ συγκίνησιν καὶ ὑπερηφάνειαν σᾶς ξαναβλέπομεν πάλιν κοντά μας. Ἡ τελευταία δρᾶσις σας προσθέτει μία χρυσὴ σελίδα τοῦ Ναυτικοῦ μας καὶ καθένας

ἀπὸ σᾶς, περήφανα, ἠμπορεῖ νὰ λέγῃ ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν “ἙΑδρίαν”. Καλῶς ἤρθατε, ἀδελφια καὶ καλὴν Πατρίδα».

Καὶ σὲ κάποιαν στιγμὴν μᾶς μεταδίδουν ἕνα θαυμάσιον σῆμα, ἕνα σῆμα καταπληκτικόν, ποῦ δὲν εἶχε κανεὶς μας τολμήσει νὰ φανταστῆ ποτέ.

«Πρὸς ἙΑγγλον ἙΑρχηγὸν Στόλου Μεσογείου.

ἙΑπό: Βρεταννικὸν Ναυαρχεῖον.

Παρακαλῶ διαβιάσατε τὰ συγχαρητήρια τῶν Λόρδων τοῦ Ναυαρχείου πρὸς τὸν Κυβερνήτην τοῦ ἀντιτορπιλικοῦ “ἙΑδρίας”, χάρις εἰς τὴν τόλμην καὶ ἐπιδεξιότητα τοῦ ὁποίου κατέστη δυνατὸν νὰ φθάσῃ τὸ πλοῖον ἀσφαλῶς εἰς τὴν ἙΑλεξάνδρειαν».

Πλησιάζομεν εἰς τὴν προβλήτα 38 διὰ νὰ παραβάλωμεν.

Τὸ προσωπικὸν τῶν γραφείων καὶ τῶν ἀποθηκῶν ἔχει παραταχθῆ εἰς τὶς ταρατσες καὶ ζητωκραυγάζει.

ἙΗ σκέψις μου ἐπῆγε εἰς τὸ περίφημον “IF”, τὸ «AN» τοῦ Κίπλιγκ, ποῦ κατὰ σύμπτωσιν εἶχα διανείμει πρὸ ὀλίγων μηνῶν εἰς τὸ πλήρωμά μας.

«ἙΑν μπορῆς νὰ ἀντιμόνης τὸν θρίαμβο καὶ εἶτε
τὴν ἤττα,
Καὶ νὰ φέρονεσαι πάντα, στοὺς δύο κατεργάρους
αὐτοὺς ὀλοῖδια»

Μέσα εἰς αὐτὸ τὸ πανδαιμόνιον, στρέφομεν ἀργὰ-ἀργὰ καὶ παραβάλλομεν ὠραιότατα εἰς τὸν ἙΑγγλικὸν μονήτορα Σκάραμπ.

ἙΟ Μαραθώνιός μας ἐτελείωσε. Εἶχαμε διανύσει ἀπὸ τὸ Γκιουμουσλοῦκ ἕως ἐδῶ 730 ὀλόκληρα μίλια!

Στέκομαι γιὰ μιὰ στιγμὴ ἀκίνητος καὶ ἀμέσως κατόπιν γυρίζω μιὰ ὀλόκληρον στροφὴν κοιτάζοντας τὸ λιμάνι. Σὰν νὰ ἤθελα νὰ βεβαιωθῶ ὅτι πράγματι ἐφθάσαμεν.

Κάμνω τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ κατεβαίνω δρομαίως διὰ νὰ ὑποδεχθῶ εἰς τὸ κατὰστρομα τοὺς πολυαριθμούς ἐπισκέπτας μας.

Ἑὺχαριστῶ!